

X “Xudafərin harayından qalan mən!..” XUDAFƏRİN

Qəzet 1932-ci ildən çıxır № 9-10 (6875-6876) 23 avqust 2023-cü il

23 avqust 1993-cü il - Cəbrayılın tarixə qovuşan işğal təqvimini

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev:

“Cəbrayıl şəhərinin baş planı siz cəbrayılılara təqdim ediləcək. Biz bu plana bərabər baxacağıq. Əgər razılığınız olarsa, bu planı da təsdiq edəcəyik. Bizim planlarımız bundan ibarətdir. Biz müharibəni Zəfərlə başa vurduq. İndi sülh dövrünü də zəfərlə başlamışıq, zəfərlə başa vuracağıq... Bundan sonra cəbrayılılar Cəbrayıl-da yaşayacaqlar!”

(4 oktyabr 2021-ci il.
Cəbrayıl şəhərində cəbrayılı
ziyallılarla görüşdəki çıxışından)

Cəbrayıl şəhərinin Baş planı təsdiqləndi

44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış Zəfərdən sonra Prezident İlham Əliyevin daimi diqqəti və nəzarəti ilə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə müasir şəhərsalma siyasətinə əsaslanan geniş tikinti-quruculuq işləri aparılır. “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı” və “İşğaldan azad edilmiş ərazilərin Ümumi planı”na əsasən Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonlarında yerləşən yaşayış məntəqələri layihələndirilir, şəhərlərin Baş planları hazırlanır və təsdiq edilir.

Bu barədə AZƏRTAC-a Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsindən bildirilib.

Məlumatla əsasən, belə ərazi planlaşdırılması sənədlərindən biri - Azərbaycan Respublikası Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sifarişində Böyük Britaniyanın “Chapman Taylor” şirkəti ilə Bakı Dövlət Layihə İnstitutu tərəfindən hazırlanmış Cəbrayıl şəhərinin Baş planı 25 iyul 2023-cü il tarixində Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 238 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edililib.

Cəbrayıl şəhəri illər ərzində işğalçılar tərəfindən urbisid və ekosidə məruz qalıb, əhali öz doğma yurdlarından didərgin salınıb, əraziyə külli miqdarda maddi ziyan vurulub. Nəticədə mövcud infrastruktur, yaşayış evləri

tamamilə məhv edilib və şəhərin yenidən qurulmasına ehtiyac yaranıb. Bunu nəzərə alaraq, dağıdılmış şəhərin yerləşdiyi ərazinin kompleks qiymətləndirilməsi və konseptual layihələndirilməsi işləri aparılıb.

Cəbrayılın yaşayış məntəqəsi kimi tarixi VIII əsrə bağlanır. 1930-cu ildə inzibati mərkəzi olan Cəbrayıl rayonu yaradılıb və şəhər də məhz həmin illərdə formalaşmağa başlayıb. Şəhərin ilk Baş planı 1984-cü ildə işlənilib. O zaman şəhərin ərazisi 258 ha, əhalinin sayı 5200 nəfər idi.

Təsdiq edilmiş yeni Baş plana əsasən, müasir Cəbrayıl şəhəri özü və yaxınlıqda 5 kəndi əhatə edəcək və şəhərin ümumi ərazisi 625 ha təşkil edəcək. Layihədə şimaldan cənuba doğru uzanan Çaylaqçay ətrafında şəhərin mərkəz hissəsində təklif olunan “yaşıl zolaq” şəhərin əsas onurğası kimi verilib. Rayon ərazisində bir çox tarixi-memarlıq abidələrinin, o cümlədən Xudafərin körpüsünün yerləşməsi şəhərin gələcək özünəməxsus memarlıq görünüşünün yaradılmasında xüsusi rol oynayacaq.

İşğaldan azad edilmiş şəhərdə ilkin mərhələdə təhlükəsizlik, infrastruktur məsələlərinin həlli, sosial xidmətlərin fəaliyyəti, iqtisadiyyatın yenidən qurulması və inkişafı məsələləri əsas götürülür. Bu ərazilərdə bərpa və yenidənqurma strategiyalarının əsas məqsədi dayanıqlı iqtisadi inkişafa nail

olmaqdır.

Şəhərin bərpası və inkişafı üçün 4 mərhələ nəzərdə tutulur. 2026-cı ilin sonunadək təqribən 3800 nəfərin şəhərdə yerləşəcəyi qeyd olunur, 2040-cı ilin sonuna qədər Cəbrayıl şəhərində 15.000 sakinin yaşayacağı proqnozlaşdırılır. Baş planda yaşayış üçün 143 hektar ərazi ayrılıb və burada az, orta mərtəbəli binaların, həyətəni sahəyə malik fərdi yaşayış evlərinin inşası nəzərdə tutulub. Əhalinin 82 faizinin orta və azmərtəbəli çoxmənzilli binalarda, 18 faizinin isə fərdi evlərdə yaşayacağı planlaşdırılıb. Yaşayış evlərinin layihələndirilməsi zamanı şəhər ərazisindən səmərəli istifadə və müasir memarlıq həlləri əsas götürülüb.

Baş planların hazırlanması zamanı məskunlaşma sisteminin formalaşdırılmasında əhalinin məşğulluğunun davamlılığı əsas götürülüb. Şəhərin məşğulluq imkanları rayon ərazisindən keçən beynəlxalq əhəmiyyətli magistral yollar və zəngin təbii ehtiyatlar nəzərə alınmaqla proqnozlaşdırılıb. Beləliklə, şəhərin iqtisadi inkişafında xidmət və sənaye sektorlarının böyük rol oynayacağı, kənd təsərrüfatı sahəsinin isə digər yaşayış məntəqələrində daha çox inkişaf edəcəyi göstərilib. Baş planda ictimai-ışğuzar zona üçün 22.87 ha ərazi ayrılıb. Burada inzibati və ofis binaları, mərkəzi meydan, mədəniyyət, ictimai-iaşə və turizm obyektləri yerləşdiriləcək.

İşğal faciəmiz qeyd olundu

(Həmin faciədən 30 il keçir)

23 avqust 2023-cü il tarixdə Cəbrayıl rayonunun artıq tarixə qovuşmuş işğal gününün 30-cu il dönümü ilə bağlı olaraq 4 sayılı qəsəbə ərazisində salınmış “Şəhidlər” Abidə Kompleksində Respublikamızın ərazi bütövlüyü uğunda canlarından keçmiş Şəhidlərimizin xatirəsi yad olunmuş, abidələri önünə gül-çiçək dəstələri qoyulmuşdur.

Tədbirdə Cəbrayıl rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov, rayon İcra Hakimiyyətinin əməkdaşları, YAP Rayon Təşkilatının fəalları, Hüquq-Mühafizə orqanlarının rəhbərləri, rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri və qazilər iştirak etmişlər.

“XUDAFSSRİN”

Zaqatala rayonunda səyyar qəbul-görüş

Növbəti səyyar qəbul-görüş Zaqatala rayonunda müvəqqəti məskunlaşmış rayon sakinləri ilə keçirilib.

Əhalinin problemlərinin yerində öyrənilməsi və həll edilməsi məqsədilə Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov növbəti səyyar qəbul-görüşü 18 avqust 2023-cü il tarixdə Zaqatala rayonu, köçkün şəhərciyində keçirib. Qəbulda Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov və həmin ərazidə məskunlaşan keçmiş məcburi köçkünlər iştirak ediblər.

Qəbulda sakinlərin arzu və təklifləri həssaslıqla dinlənilib, qaldırıldıqları məsələlər məsul şəxslərin iştirakı ilə yerində araşdırılaraq həlli ilə bağlı tədbirlər müəyyənləşdirilib.

Qəbuldan razı qaldıqlarını bildiren sakinlər həmçinin, məcburi köçkün həyatı yaşadıkları dövrdə problemlərinin həllində köməklik göstərən, onlara yaxından dəstək olan ölkə Prezidentinə və rayon rəhbərinə öz minnətdarlıqlarını bildiriblər.

"İgid ölər, adı qalar"

Cəbrayıl Tarix-Diyarşünaslıq Muzeyində 1993-cü ildə Cəbrayıl rayonunda şəhid olmuş Fətullayev Nureddin Məhəmmədli oğlunun xatirəsinə həsr olunmuş anım tədbiri keçirilmişdir.

Tədbirdə Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin şöbə müdiri qazi Abbaslı Abbas, filologiya üzrə fəlsəfə

doktoru Taryel Abbaslı, Cəbrayıl rayon KİNİB sədri Fəxrəddin Mürsəlov, Cəbrayıl Qaziləri İctimai Birliyinin sədri, şəhid qardaşı İxtiyar Hüseynov, Səməd Atakişiyev, şəhid ailələri, Qarabağ Qaziləri və rayon ictimaiyyəti iştirak etmişlər.

Tədbirdə şəhidin xatirəsinə həsr olunmuş mahnı müğənni Arif Səlimovun ifasında səslənmiş, Cəbrayıl rayon Mahmudlu Uşaq Musiqi Məktəbinin musiqi kollektivi və Cəbrayıl rayon 23 sayılı orta məktəbin şagirdləri mahnı və şeir söyləmişlər.

Allah şəhidlərimizə rəhmət eləsin.

Şahanə Hacıyeva Niderlandda qızıl medal qazanıb

Azərbaycan para-cüdoçusu Şahanə Hacıyeva Niderlandın Rotterdam şəhərində keçirilən Avropa paralimpiya çempionatında qızıl medal qazanıb.

Ş.Hacıyeva 48 kq çəki dərəcəsinə birinci yeri tutub. Bu, Azərbaycan yığmasının qitə birinciliyində əldə etdiyi ilk medaldır.

Məlumat üçün bildiririk ki, Şahanə Hacıyeva 24 avqust 2021-ci ildə Yaponiyanın paytaxtı Tokioda "Tokio-2020" XVI Yay Paralimpiya Oyunlarında 48 kq çəki dərəcəsinə qızıl medal qazanmışdı və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 6 sentyabr 2021-ci il tarixli Sərəncamına əsasən, XVI Yay Paralimpiya Oyunlarında qazandığı na-

iliyyətlərə və Azərbaycan idmanında xidmətlərinə görə 1-ci dərəcəli "Vətəne xidmətə görə" ordeni ilə təltif edilmişdir.

İdmançımızı təbrik edir və uğurlar arzulayırıq.

Bakı şəhərində növbəti səyyar qəbul

04 avqust 2023-cü il tarixdə Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyəti başçısı Kamal Həsənov Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, Seyid Yəhya Bakuvi - 20 ünvanında yerləşən Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin qərargahında rayon sakinləri ilə növbəti səyyar qəbul-görüş keçirib. Qə-

bulda Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov, aparatın məsul işçiləri və rayon sakinləri iştirak ediblər.

Görüşdə Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin məqsədyönlü fəaliyyətinin

mühüm məqamlarından, Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya bəyan etməsindən, Azərbaycana qərərli mövqeləri ilə fərqlənən bəzi dövlət başçıları, beynəlxalq qurumların rəhbərlərini susdurduğundan danışılıb. Rayon rəhbəri ölkədə aparılan uğurlu daxili və xarici siyasət nəticəsində işğaldan azad olunmuş rayonlarda yeni infrastruktur layihələrin həyata keçirildiyini, abadlıq-quruculuq işlərinin aparıldığını diqqətə çatdırıb.

Səyyar görüş-qəbulda vətəndaşların səsləndirdikləri ümumi problemlər ayrı-ayrılıqda dinlənilib, problemlərin həlli yollarının araşdırılması üçün görülməli tədbirlər qeyd olunub və müvafiq qurumlara tapşırıqlar verilib.

Sakinlər qəbuldan razılıqlarını bildirib, onlara göstərilən diqqət və qayğıya görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya minnətdarlıqlarını ifadə ediblər.

Rayonda payızlıq taxıl əkinləri üçün şumlama işlərinə başlanılıb

Taxılçılıqda yüksək məhsuldarlığa nail olmaq üçün həyata keçirilən aqrotexniki tədbirlər arasında şum mühüm əhəmiyyətə malikdir. Vaxtında və keyfiyyətlə aparılmış yay şumu torpağın keyfiyyət göstəricilərini xeyli artırır.

Belə ki, torpaqda nəmliyin daha çox saxlanılmasına, əlaq otlarının toxumlarının, sələf bitkilərinin qalıqlarının daha tez çürüyərək torpağa qarışmasına, toxum yatağının daha keyfiyyətli formalaşmasına şərait yaradır. Bu səbəbdən fermerlərə gələn ilin məhsulu üçün taxıl əkinini ilə əlaqədar şumu mümkün qədər tez başa çatdırmaq tövsiyə edilir.

Gələn ilin məhsulu üçün rayonda 14 min hektar sahədə payızlıq taxıl səpini proqnozlaş-

dırılır. Əkinlərin 1800 hektarının suvarılan ərazilərdə aparılacağı gözlənilir. Fermerlərimiz tərəfindən 4500 hektardan çox sahədə yay şumu aparılmışdır ki, bu da proqnozlaşdırılan əkinlərin 32,1 % -ni təşkil edir. Yay şumunun aparılması davam etdirilir.

Torpaqlardan bol və keyfiyyətli məhsul alınmasında torpağın lazımı qida maddələri ilə zənginləşdirilməsi də vacib şərtlər sırasındadır. Ona görə də səpindən əvvəl əsas şum altına və səpinlə bərabər torpağa veriləcək mineral gübrələrin tədarükünə başlanılmışdır.

Ərazidə əkin aparılacaq bölgə üçün daha uyğun toxumların tədarükü də davam etdirilir. Fermerlərin yüksək məhsuldar və sertifikatlaşdırılmış toxum-

larla təminatını daha da yaxşılaşdırmaq istiqamətində tədbirlər davam etdirilir.

Rayon ərazisində proqnozlaşdırılan taxıl səpininin aqrotexniki müddətdə və keyfiyyətlə başa çatdırılması məqsədi ilə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin aidiyyəti Rayon qurumlarının mütəxəssisləri tərəfindən fermerlərə lazımı təlimlərin keçirilməsinə başlanılıb.

Məktəblimiz Beynəlxalq Riyaziyyat Olimpiadasında qızıl medal qazanıb

10 avqust 2023-cü ildə İngiltərənin paytaxtı London şəhərində keçirilən və 34 ölkənin iştirak etdiyi Beynəlxalq Riyaziyyat Olimpiada-

sında Azərbaycanı təmsil edən rayonun K.Məmmədov adına B.Mərcanlı kənd tam orta məktəbinin 9-cu sinif şagirdi Həsənzadə Fərid ismayıl oğlu qızıl medala layiq görülüb.

Qeyd edək ki, bu ilin may ayında Fərid Həsənzadə İngiltərədə onlayn təşkil edilən 8-ci sinif şagirdləri arasında 100 ölkənin iştirak etdiyi riyaziyyat və məntiq üzrə Beynəlxalq olimpiadada birinci yer tutaraq qızıl medal qazanmış və 2023-cü ilin avqust ayında Londonda keçiriləcək Beynəlxalq olimpiadaya dəvət almışdı.

Məktəblimizi təbrik edir, uğurlar arzulayırıq.

Fransa Respublikasının Senatına açıq məktub

1998-cı ilin 29 mayında Fransa Respublikasının Senatında “1915-ci il erməni soyqırımı” adlı qon-darma məsələnin müzakirəsi və bu haqda qanun aktı qəbul edilməsi bir azərbaycanlı məcburi köçkün kimi məni çox hiddətləndirdi. Deyirəm görəsən Fransa boyda böyük bir dövlətin başbirlənlərini təmsil edən o məclisin üzvləri belə sərsəm fantaziyanı uydurub - quraşdırmaqla Fransa-nın qarşısında romantik - xəyali bir aləm açmaq istəyirlər? Əgər ATƏT-in Qarabağ münaqişəsinin həllində də bu günün real həyatı gerçəkliklərinə göz yummaqla elə belə cəfəng xüylərə qapılmaqla iş görmək istəyəcəksinizsə, onda küll olsun o Yer planetinin başına ki, onun belə global problemlərini real hadisələr baxımından yox, hansısa mənhus qüvvələrini, eləcə də ermənilərin əhrimən xislətli qara niyyətli planları əsasında həll edirsiniz! Əgər belə olsa, insanların ümumi evi sayılan Dünyamız 2000-ci ilin astanasında bu əsas-sız çək-çevirin nəticəsi olaraq, yə-ni sağalmaz xərcəng xəstəliyi olan erməni sindromunun başçəriyyəti ölümə yuvarlayan beləsi nəticə-sində dağıdılıb məhv olacaqdır.

Axi bu yer küresi dünyanın əş-rəfi, sahibkari sayılan şüurlu insan-ların planetidir. Gəlin insanlığımızın xatirinə həyata real gözlə baxıb düzgün-vicdanlı yola gələk. Elə fran-sız xalqının böyük oğlu A.de-Sent Ekzüperi “Adamların planeti” əsərində çox gözəl yazır: “İnsan həqiqəti - onu insan eləyən şeydir”. Gəlin qayıdaq o insan həqiqətinə!.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin Azərbaycanın Respublika əhəmiyyətli şəhəri olan Xocalıda törətdikləri faciəvi hərəketləri elə əsil soyqırımı deyilmi?! İnsaniyyətdən on min kilometrərlə uzaq olan aqlasığmaz vəhşiliklər - ermənilərin azərbaycanlı qız-gəlinlə-rivertolyotlara doldurub esir aparmaları və müxtəlif fəndlərlə namuslarına təcavüz etmələri, körpə və qocalara rəhmsizcəsinə qanlı divanlar tutmaları və bu qansızlıqların videokassetlərə köçürülüb dünya ölkələrində reklam edilib dolaşması - bugün bu dözülməzliklər niyə dünya ictimaiyyətini,eləcə də siz Fransanı həyəcana gətirmir?! Niyə bunlara ictimai-siyasi mənə verilmir?! Dünyanın üreyi laqeydlik buzu içərisində donubdurmu?!

Ermənilər Kəlbəcəri işğal edəndə adamlar canlarını vəhşi caynaqlardan xilas edib qurtarmaq üçün həresi bir tərəfə səpələndi və hələ də Kəlbəcərin buzla-qarla daimi örtülü olan Murovdağ yüksəkliyində neçə illərdir ki, meyidlər don atıb qalıb, sonradan beziləri öz-özündən qurdlayıblar! Ermənilərin Azər-baycan üzərində etdikləri vəhşiliklər dünya miqyasında ölçülərsə, bu vəhşiliklərin kulminasiya həddi hesab edilə bilər!

Mənim doğma rayonum - Cəbrayıl işğal olunanda isə bir çox ağır faciələrlə yanaşı doğma kəndimə - Dağtumas bölgəsinə də qəmli müsibətlər üz verdi: 36 nəfər mülki vətəndaşın taleyi yoxluğun ağuşuna yuvarlandı, öldü - qaldıları bermud üçbucağında “həll edildi”.

Cismən salamat qalanlar - qaçqın və köçkünlər bəs necə yaşayırlar? Bunu əyani sübut üçün öz ailəmizin üzvləşdiyi və özümlən keçirdiyim ruhi iztirabları misal çəkirim. 1993-cü ildən qaçqın düşəndən digər didərginlər kimi biz də Qarabağımızın gözəl ab-havasından - səfalı bulaqlar, mənzərəli guşələr qoynundan ayrı düşdük. Muğanın ağır-kəşif hava şəraiti ilə müqayisəyəgəlməz dərəcədə fərqli zonada

- füsunkar təbiətli iqlim qurşağında yaşamış dağ adamları çadırlarda, finciklərdə yad mühitə, şəraitə uyğunlaşa bilməyib dünyalarına vida dedilər, ya da ağır xəstəliklərə mübtəla olub hələ də ignə, dava-dərman zoru-na ölümə “güleşirlər”. Belə “ölümə savaşa qalxanlardan” biri də 1941-ci il təvəllüdlü atamdır. Cismani cəhətcə buz baltası kimi sağlam canı olan, heç bir azar-bezar tanımayan, ömründə siqaret çəkməyən və adi bir öskürək belə tanımayan atam qaçqınlıqdan sonra Muğanın ağır hava-sına tablaşmayıb astma xəstəliyinə tutulub. Artıq beş ildir ki, yollar yorğ-unuyam, tanımadığım xəstəxana, aptek qalmayıb. Hamısı da adamdan maddi imkanlar tələb edir. Bəli, bu hal təkəcə bizim ailədə yox, bütün qaçqın-köçkün ailələrində belədir!

Mən özüm isə M.Ə.Rəsulzadə adına BDU-nun dissertantıyam. Sizə yazdığım bu yazını da elə yerdəcə - torpaq döşəmə üzərində uzanılı vəziyyətdə yazıram. Bir qələm sahibi kimi bu hal mənə ən ağır mənəvi zərbədir, çünki işğal zonasında qoyub gəldiyimiz kəndimizdə subay olsam da özümə məxsus ayrıca evim, həyətyanı sahəm və hətta yaradıcılıq üçün ayrılmış xüsusi yazı otağım vardı, bunların da içərisində təbii ki, yazı masam, kanselyariya ləvazimatım öz qaydasında idi. Bütün bunlar tar-mar olunduğu üçün gənc elmi tədqiqatçı və şair kimi mən didərginçilik taleyinin bu ağır məhrumiyyətləri içərisində yaşamağa məcbur olmuşam.

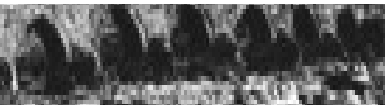
Hörmətli Fransa Senatı! “Hərbi təyyarəçi” povestində Ekzüperinin bir aforizmi var: “İnsan bütün xalqlar və irqlər üçün ümumi meyardır”. Burada öz şəxsi və ailəvi qaçqınlıq ağır-acılarından söz salmaqda məqsədim odur ki, bir daha biləsiniz ki, təkəcə mən yox, bütün qaçqın-köçkünazər-baycanlı ailələri belə sarsıntılı tale yaşayır. Mənim şəxsi kədərim də bəşəri kədərdir, bütün dünyanı narahat edəsi problemdir.

İnsanların dərslərini özünün şəxsi sıztılırları kimi dərindən duyan humanist duyğulu prezidentimiz H.Əliyev cənablarının da ən ümdə istəyi odur ki, biz didərginləri öz ulu yurd yerlərimizə qaytarmaqla dərslərimizə məlhəm bulsun.

İnanıram ki, bu kiçik müraciətimdəki böyük ağır-acıları və gileyləri səmimi qəbul edəcəksiniz. Hörmətli prezidentimiz Heydər Əliyevin sədaqət dəstəkləyicisi və ATƏT-in həmsədri kimi Azərbaycan adlı geniş ürkəli kiçik bir ölkənin tapdanmış haqqını geriyyə qaytarmaqda yardımçı olacaq, bu ədalətsiz qərarı rədd edəcəksiniz!

Sizə böyük ümidlərlə:
Şakir Əlif oğlu Albaliyev
Cəbrayıl rayonundan olan yurd həsrətlişi

P.S.: Fransa Senatına ünvanladığım bu məktubu 1998-ci ildə yazmışdım. Bir surətini Sabirabadda çıxan “Suqovuşan” qəzetinin redaksiyasına təqdim etmişdim ki, fransızcaya çevirib adıçəkilən ünvana göndərməkdə mənə köməkçi olsunlar. Yəqin ki,elə o vaxt adi bir yazı kimi də hardasa itib-batdı. Arxivimdə qalan bir surətinə təsadüfən rast gəldim. Dövr-qədimdən Fransanın bizə qarşı aqressiv mövqeyinin olduğunu bir daha xatırlatmaq məqsədilə çap etməyi məsləhət bildim. Axi bu məktubda göstərilənlər həm də bir tarixdir. Hər birimizin taleyindən keçən yaşamış bir tarix. Tarixi keçmişi isə vaxtaşırı olaraq xatırlamalıyıq. Keçmişdən ibrət götürməyimiz və müəyyən bir nəticə çıxara bilməyimiz üçün...

İşğaldan əvvəlki SONUNCU ZƏNG...

Bu yazını qələmə almaq fikrim yox idi. Məktəbimizin bir neçə məzunu telefonla əlaqə yaradıb nədən-sə mütəəssir olduqlarını, qarışıq hisslər keçirdiklərini deyərək, məktəbimizin zəngi barədə yazmağımı istədilər. Razi olmadım. Ancaq şagirdlərimin bu yaxınlarda kəndə gedib, məktəbimizlə bağlı paylaşdıqları videoya baxdıqdan sonra mən də çox təsirləndim, kövrəldim, qəhərdən boğuldum. Onların xahiş və ısrarlı tələblərini yerinə yetirmək məcburiyyətində qaldım və düşüncələrimi bölüşmək istədim.

Əvvəlcədən xatırladım ki, zəng həmin tut ağacından 1960-cı ilin əvvəllərində asılıb. Vaxtilə məktəbimizdə oxuyan elə bir şagird varmı ki, bir dəfə də olsun tut ağacından asılan məktəb zəngini çalmamış olsun?

Elə bir müəllim, məktəb rəhbəri, texniki işçi varmı ki, məktəb zəngini çalmamış olsun?

Bahadur, Fərəc, Sifan, Əsəd müəllim kimi məktəb direktorları dəfələrlə zəngi çalıb-çaldır-mayıblarmı?

Hüseynqulu, Gülməmməd, İbrahim, Pəri, Nuridə, Nubar, Asif, Famil və Kamil müəllim kimi dərslər hissə müdirləri görəsən neçə dəfə zəngi çalıb-çaldırıblar?

Məktəbdə işləyən elə bir müəllim olubmu ki, zəngi çalmamış olsun? Üç parakənddə yaşayan elə bir insan tapılmazdı ki, ayağı bu məkana dəyməsin. Bir dəfə də olsun zəngin yanından keçməmiş olsun.

Oruc müəllim - hər bir işə yüksək məsuliyyətlə yanaşan şəhid müəllimimiz - qarlı günlərdə zəngin yanında-kı ayaq izlərini gözümün önünə gətirirəm.

Hikmət Əsəd oğlu
Mirələm İslam oğlu
Füzuli Qulu oğlu
Elsevər Serbiyə oğlu
Tural Elşad oğlu
Mütəllib Kərim oğlu
Pəhləvan Şərfalı oğlu
Ədalət Ramazan oğlu
Alı İbi oğlu

kimi şəhidlərimiz neçə dəfə zəngi çalıblar görəsən?

Hələ orta məktəb şagirdi ikən dağlarda doyüşən, ata-ananın tək oğul övladı, heç attestat almağa belə ömrü yetməyən Samir (Tiqana) Qədir oğlu - kim bilir neçə dəfə zəngi çalıb?

Dərsdə olan növbətçi müəllimlərin “kim gedib zəngi çalar” sualının ardını gözləmədən özünü sinifdən bayıra atan neçə nadinc şagirdlərimiz gözümün önünə gəldi.

İsti aylarda cədvəldə dərsi olmayan müəllimlərin zəngin yanındakı ərək ağacının kölgəsindəki skamyada əyləşmələrini xatırladım.

Bəzi uşaqların orada söhbət edən müəllimləri əsəbiləşdirmək üçün zəngi möhkəm səsləndirmələri gözümün önünə gəldi...

1989-cu ilin may ayının 25-i. Son zəng günü.

başqaları məzunlara öz arzularını bildirdilər.

Söz şagirdlərə verildi. Çox kövrək anlar yaşandı.

Aparıcı tədbirin sonunda məzunlardan kiməsə son zəngi çalmaqla tapşırığını verdikdə yığıncağın qurtardığını zənn etdik. Hafiz müəllim stuldan qalxmaq istəyəndə məzun Əliyeva Səadət Fevral qızının yüksək, aydın intonasiya və kövrək səslə “Çalmayın sonuncu zəngi” şeirini söyləməsi onu təkrar yerində əyləşməyə məcbur etdi.

Həmin şəirdən bir neçə misranı paylaşırıam:

Dayanın, çalmayın sonuncu zəngi!
Yoxsa ürəyimə toxunacaqdır.
Bir zaman “gəl” deyən o doğma səsdə
Bir hicran nəğməsi oxunacaqdır.
Zəngçalan, nə olar, əlini saxla.
Bu şagird ömrünü uzat bir an da.
Bu məktəb, bu bina, bax...bu divarlar
Mənim olmayacaq zəng vurulanda...

Bəli, o divarlar yüzrlərlə şagirdimizin, hətta 1993-cü ilə qədər təhsil alanların belə olmadı...

Hafiz müəllim bu tədbir haqqında “Kolxoççu” qəzetində geniş yazı ilə çıxış etdi - ancaq başqa məktəbin adına. Səhəri günü Asif müəllimlə redaksiyaya getdik. And içdi ki, tapşırığı rayon Partiya Komitəsindən alıb. Kimdən aldığını ısrarla soruşsaq da demədi.

Növbəti nömrədə düzəliş edilməsinə tələb etsək də, nəticəsi olmadı.

Həmyerlilərimizin çaldıqları zəng həmin zəngdir. Təəssüf ki, şəhid məktəbimizdə 30 ildən sonra balta ilə çalınan zəng səsini indi heç kim eşitmədi-özlərindən başqa.

Amma buraxılış günü zəngi telefon dirəklərinə bağlanan əyri dəmirlə başqa biri döyəcləmişdi.

İndi qoltuqlarında jurnal müəllim-

lər otağına gələn də yox idi.

Ərik ağacı da, skamya da yox idi. Videodakı səhnə çox dəhşətli, kədər dolu, hüznü bir görüntü idi.

Nədənə sevinə bilmədik, əksinə, çox qəhərləndik. Xoş xatirələri yada salıb ağlayanlar da oldu.

Bəzilərinizin mənimlə danışığınız-dakı hiçqırığınıza eyni cür cavab verdim.

Yazışmalarınızı oxuyanda hansı hala düşdüyümü görməyinizi istəməzdim.

Sizlərin də dediyiniz kimi, bu zəng gülmək üçün yox, müəllimlərsiz, şagirdlərsiz şəhid məktəb üçün çalınırdı.

Orada olmayan müəllimləri, şagirdləri xaraba qalmış məktəbə çağırış zəngi idi, ona görə heç kim gəlmədi.

Bu zəng səsinə etiraz, giley, kədər, inciklik, küskünlük, inilti olduğunu kim hiss etmədi ki?

Nədənə yadıma 1993-cü ilin avqust-ışğal günləri düşdü. Yəqin düşmənlərimiz də zəngi dəfələrlə çalıb rixşəndlə bizim uşaqları səsləyiblər.

O zaman biz gücsüz idik. İndi müzəffər ordumuz şəhidləriylə, qaziləriylə doğma torpaqları ziyarət etməyin yolunu açdı...

Elə idarə, müəssisə var ki, insan həyatı boyu ora ayaq basmır-məktəbdən başqa. Bu səbəbdəndir ki, xalqımız məktəblərə “Təhsil ocağı” adını veriblər. Ocağın hansı anlamda deyildiyini yaxşı bilirik.

Məktəbin xarabalığı da gözəldir-oraya hopmuş acılı-şirinli xatirələrlə.

O məkan yeganə yerdri ki, insanlarınımızın səcdəgahına çevrilməlidir və çevrilir.

Müəllim görəndə özümüzü yığışdırdığımız kimi məktəbi ziyarət edəndə də ona sitayış etdiyimizi hiss etdirməliyik...

Ümid edirik, inanırıq ki, hər bir kənddə əvvəlkindən də yaxşı, müasir tipli məktəblər tikiləcək.

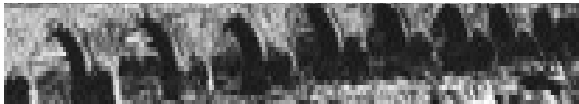
İlk zəng səsinin balaca fidanlarımızı işıqlı sinif otaqlarına səsləyəcəyi gün uzaqda deyil.

Həmiyə həmin günləri görməyi arzulayıram.

P.S. Qazi Sarvan Hüseynovun üreyimcə olan bir arzusunu kənddə məskunlaşacaq insanlara çatdırmağı özümə borc bildim: “Həmin zəng gələcəkdə tikiləcək məktəbin muzeyində saxlanılsın”.

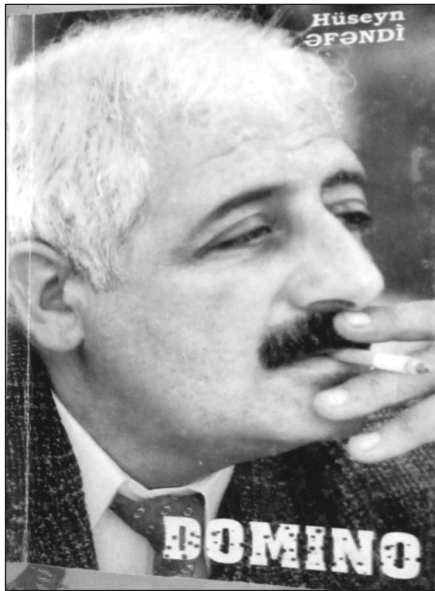

Rauf Əzizov,
Hikmət Allahverdiyev adına Balyand kənd orta məktəbinin direktoru

TALEYİ ƏSƏRLƏRİNƏ KÖÇƏN YAZIÇI

Hüseyn Əfəndinin (Hüseyn Vəli oğlu Əfəndiyevin) 2004-cü ildə çap olunmuş "Domino" adlı publisistik əsərlərini - hekayələr toplusunu başdan-axıra kimi oxudum. Kitabın sonuna çatandan sonra arxa üz qabığında özü haqdakı təqdimata da göz gəzdirdim: "1955-ci il fevralın 15-də Cəbrayıl rayonunun Böyük Mərcanlı kəndində anadan olmuşam. Bu, pasport yazımdır. Alın yazımda isə belədir: Qazaxıstan Respublikasının Çu rayonunda doğulmuşam. 1956-cı ilin tərəzisiyəm, gün məlum deyil. Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini qurtarmışam. "Gənclik - Molodost" jurnalının sırası əməkdaşı və baş redaktoru olmuşam. Latin qrafikalı ilk "Əlifba" kitabının redaktoruam. "Xalq", "Şans", "Ulus" qəzetlərində işləmişəm. 2002-ci ildən Beynəlxalq Avrasiya və Mətbuat fondunda çalışıram. Bu, mənim ilk kitabımdır".

baxmayaraq, "Domino" kitabındakı hekayələrin əksəriyyəti Qarabağ müharibəsini reallığı ilə canlandıran ədəbi nümunələrdir və deyərdim ki, bu əsərlər əsasında televiziya filmləri də çəkmək olar.

Kitabdakı "Qızıl yarpaq" hekayəsi mənə belə gəlir ki, Hüseyn Əfəndinin doğma kəndi olan Böyük Mərcanlı camaatının yaşamış olduğu Qarabağ müharibəsi məşəqqətlərinin inikasıdır. Çünki burada nəql edilən hadisələr eynilə bir çox kəndlərimiz kimi Böyük Mərcanlı kəndinin də əhalisinin müharibə zamanı üzləşdikləri acı fəlakətlərin inikasıdır.

"Allah mənə ölüm versin, a bala!" Allah ölüm vermirdi arvada, gözü dolusu göz yaşı verirdi, könül dolusu ah verirdi və bir də yaşamağa ömür verirdi. "Get yaşa, gör dünyanın axırı hara gedib dirənəcək?" - deyirdi. Və arvadı aldadırdı gün.

Gün günün dalınca gəlib keçirdi. Buracan da elə fırlanıb gəlmişdi, dünyanın axırı görünmürdü ki, görünmürdü. Yazıq arvad bilmirdi ki, elə durduğu yer, yaşadığı, deyindiği gün - axırdı. Bundan o yana heç nə yoxdu, bundan o yana kəndlər bərbaddı, çöllər qürbətdi" (s.10-11).

"Qızıl yarpaq" hekayəsindən oxuduğumuz bu cümlələrdə əzizlərin müharibədə itirmiş ixtiyar, yaşlı bir qarının həyatdan üzgün əhval-ruhiyyəsi təqdim olunur. El arasında sabit şəkil almış - folklorlaşmış deyimlə "Allah mənə ölüm versin", - deyə özüne çəkə bilməyəcəyi dərdin - faciənin əlindən ölüm arzulayan bir qadının ruhi iztirabları əks olunur. Lakin bu ağrı-acının nisbətində Allah qarıya ölüm yox, göz yaşı, ah-nalə dolu ömür verirdi, "axırı gözlemək" ümidinə qalan yaşlı qadın üçün "əsində hər şey bitmişdi", - deyə müəllif qeyd edir. Bu, nə deməkdir? Əlacı yerdən-göyden üzülən insanın yalançı ümidə bel bağlamaqdan başqa çarəsi qalmır və Hüseyn Əfəndi hekayədə bu incə və acı həyat reallıqlarını təsirli yazıçı dili ilə açıb göstərir. Elə bu acı həyatının təsdiqini bir qədər sonra hekayədə müəllif belə təsvir edir:

"Belə-belə gəlib 2 il tamam oldu..."

Günlərin bir günü "Qırmızı xaç"dan aldı qızın sorğunu; "Sağdır, əsirlikdədir". Və arvada ürək-dirək verdilər ki, Həqiqəti alıb gətirəcəklər.

Əsirlər azad edildə məlum oldu ki, qızın adı siyahıda yoxdur. Əvəzində arvada məktub verdilər. Oxumaq bilmirdi, İslam müəllimi çağırıdılar, gəlib oxudu. Kənd camaatının hamısı yığılıb dinləyirdi. Daha doğrusu, dinləmirdilər, ölüb-dirildilər və bir də öldürdülər, sonra yenə öldürdülər. Mən bilirdim - adam ki bir dəfə ölüb qurtarmadı, min dəfə də ölüb qurtarmı. Qız yazırdı: "Nənə, səni çox istəyirəm, dünyalarca istəyirəm. həm də istəyirəm, həmişə yanında olum. Amma gücüm çatmır, nənə. Məni apardılar, divan elədilər mənə. Özümü öldürürdüm, qoymadılar. Hamımız zəhər tapmışdıq içməyə, məqam gözləyirdik. Aldılar əlimizdən, dedilər ki, ay türk qancıqları, bizə oğlan doğacaqsız, bir il əmizdirəcəksiz, sonra özünü bilersiz, istəsəz, gedərsiz, istəsəz, qalıb işləyərsiz. İşimizin adı yoxdur, nəne, uşağı da ancaq sıld verəndən-verənə görürük. O da nəzarət altında... Mən qayıtmıram, nəne, qurbanın olum, qızların heç biri arzulamır geri dönməyi. Nə üzle qayıdaq?... Keçin günahımızdan..."

Sonuncu söz adamların başına daş kimi düşdü. Özü də daşın hardan düşdüyünü də duydular elə bil, nəzərlərini yuxarı, göylərə çevirdilər. Onda mən Ziyarətdağın ağ saçlarını gördüm və canımdan keçən soyuq iti bıçaq kimi içimi doğradı. Bircə arvadın səsi gəlirdi: "Allah, mənə ölüm ver, hey..." (s.12-13).

Bu hissədə yazıçı həm bu acı həyat hekayətinə aydınlıq gətirir, həm də "dünyanın axırı"nın əsində insan üçün yalançı ümidə təslim olduğu gün çatdığını göstərir.

"İrəvan qatırı" hekayəsinin elə adı bəri başdan hər şeyi deyir adama. Sovet dövründə hamımızın gedib-gəldiyimiz, sənişini olduğumuz "Bakı-Yerevan qatırı" reyisi artıq Qarabağ müharibəsindən sonra "öz reysindən çıxdı" - bağlandı. Artıq bu qatarla gediş-gəliş kəsildi. Demək, Hüseyn Əfəndi belə bir mövzuya müraciət edibse, şübhəsiz ki, bu hekayədə qaçqınlıq faciəsi əks olunmuşdur. Doğrudan da, hekayəni oxuduqda, intuitiv olaraq düşündüyümüz fikir öz təsdiqini tapır. Bu, həm də o deməkdir ki, müəllif hekayəyə doğru ad (başqa mövzu olsa, "uğurlu ad" deyərdim, amma burada işlədəcək "uğur" sözü ilə müharibədəki uğursuzluq, ağrı-acılar uyğunsuzluq yaradır) seçmişdir: "Bu qatar İrəvan qatırıdır, amma indi Horadizcən gedir".

Bu cümlə ilə müəllif faciəni işarələyir və buradaca mükəllimə şəkilli bir dialoq qurur: "- Nəyin fikrini eləyirsən, oğul? Yüz fikir bir borcu ödəməz.

- Hə, ödəmir... - dedim.

Bütün yaxşı günlərin axırı olduğu kimi, pis günün də axırı olur. - Sözü dedi, amma sonra bayaqkı işıqlı gözlərinə elə bil, duman çökdü. Baxışları soyuyub-soyuyub buza döndü. Amma xəyalı dolanırdı, elə dolanırdı ki, məni də alıb aparardı - Deyəsən, heç pis günün axırı olmur... Olsun ki, bir az ayazıyır, amma əl çəkmir adamın yaxasından" (s.15).

Bu dialoqla Hüseyn Əfəndi müharibələrin, qaçqın-köçkünlük faciəsinin xalqımıza hansı müsibətlər, dəhşətlər yaşatdığına hekayədə zəmin yaradır və bundan sonra hekayədə bir qaçqın qadının dili ilə mənfur, şərəfsiz ermənilərin xalqımızın başına açdığı amansız oyunları nəql edir.

"Külək də adam kimidir. Xaraba yurdun içindən keçəndə boğulur. Özünü divarlara toxumaq istəyir - divar yoxdur; düşməyə, tavana çırpılmaq keçir könlündən - hamısı bərbad; ağacların boynuna sarılıb yarpaqların səhli dodaqlarını öpməyi arzulayır - ağaclar çoxdan quruyub. Sahibsiz küçüklərin qərbi cingiltisindən savayı hənir gəlir. Daralıb səhəng boğazına dönmüş yollar ayaq dəyməyə təzə tozlanır. Boğazında torpağın təmini duyursan, içindən qərbi qoxusu gəlir.

Başını aşağı salıb o yandan gedəni həyləyirəm: "Ay adam, hey, bu kəndin adı nədi?". Dönüb üzümə baxır, amma cavab vermir. Dayanıb məni gözləyir. Çatıb əlimi uzadıram. İkiəlli görüşürük. "Bu kəndin adını soruşursan? Bu kəndin adı yoxdur, eloğlu!" "Elə şey olarmı heç, hər kəndin pis-yaxşı bir adı var, deməli..." "Deməli-zadı yoxdur, bu kəndin adını aparıblar, yerində qanqal əkiləblər...". Kişi açıq-aşkar çiğallıq eləyir, danışmaq istəmir, söhbətdən qaçır. Mənsə o boyda yolu basa-basa bura gəlmişdim, polisi, gözetçi postundakıları aldadıb keçmişdim bu tərəfə və gözü-könlü boş qayıtmaq istəmirdim. Doğrusu, heç onda bilmirdim, nə yazacam, nədən söz açacam..." (s.19).

"Təndir" hekayəsini bu cür başlayan Hüseyn Əfəndi burada da erməni qanıçenlərinin bir kəndi xaraba qoyub, əhalisinə olmanın divan tutmasından bəhs açır.

"Yolun ortası" adlı növbəti yazısında isə Hüseyn Əfəndi birbaşa öz ailəsinin təmsalında məcburi köçkünlük faciəsinə toxunub: "Səgahın yasında getmişdim. Sonra Cümşəddingil məni Arayatiləndən Horadizə apardılar. Dedilər, bir oralarla baxarsan. Təzə tikililəri gördüm. Evləri, həyə-bacaları qurub düzəltilər. Bir az könlüm toxmadı. Cəbrayıla döndən yolda maşını saxlatdım, Böyük Mərcanlıya cəmi on-on beş kilometr qalırdı. Xeyli baxdım o tərəfə, a bala... Amma gözümlə almadı, Ziyarətə qar yağıb, yoxsa yox". "Yağıb, a baci, çoxdan yağıb", - dedim dil açandan baci dediyim anama. Özü belə istəmişdi. Atasını Sibirə, özünü Qazaxıstana göndərmişdilər... "Sən dünyaya gələndə qapını açıb həyəyə çıxma bil-mədilər, adam boyu qar yağmışdı Cambula.

O gecə atamı görmüşdüm yuxuda, demişdi, qızım, bu da sənin qardaş payın..."

Anamın ikinci sürgün ömrü Biləsuvar yolunun altında, Muğanlıda küləklərlə diləşirdi.

"Mən küləyə deyirəm, a baci, əsəndə Ziyarətdağdan əs, Hacıqaramandan gəl!" "Gəlmir, a bala, fırlanıb Arazdan gəlir, gedir bir azdan gəlir, zalım külək yayın ortasında da payızdan gəlir..." (s.22-23).

Burada obrazlı, metaforik tərzdə anası ilə danışığını təqdim edən yazıçı Sibir, Qazaxıstan sürgününü xatırladıb, məcburi köçkünlüyü "anamın ikinci sürgün ömrü" şəklində ifadə edir. Hətta hekayənin bir yerində müəllif kəndlərinə gedən yolu, evlərini də təsvirə gətirib, sonra məcburi köçkünlüyü, çadır həyatını təqdim edir:

"Gedirsən, gedirsən. Lələ təpəsinin yanında yol düşür aşağı - Arazə tərəf. Ordan o yana çöl yoluyla Mehdiyə, Çaxırliya çatmaq olur. Körpünü keçəndən sonra Kor Əhmədli başlanır... Bu da Böyük Mərcanlı. "Bakı-İrəvan" dəmir yolu kəndi iki yerə bölür. Biz stansiyanın üstündə olurdur. Əvvəllər qatardan aynabəndimiz görünərdi. Sonra arada çoxlu evlər tikildi.

Hərdən gedib çadırlarda, anamgilin yanında gecələyəndə yuxum ərsə çəkilir. Gözlərimi yumuram, görürəm qatardayam. Təkərlərin səsi başıma düşür. Yatmağa qorxuram. Gecə saat 2-də stansiya çatması qatarda bələdçi gözə dəymir. Allah bilir, nə qədər içib, haçan özüne gələcək. Akarada yetirib ki, bəs sən düşməliydin, niyə düşməmişən. Deyirəm, qağa, axı, sən səmşinlərə qulluq eləməlisən, deyir eləyirəm da...

Yatmaq olmaz! Tak, tak, tak... Yatmaq olmaz!

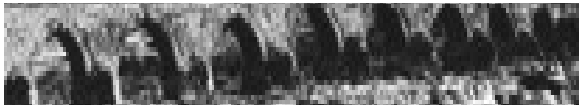
...Kəndin işıqları yanmır, zil qaranlıqdır. Amma düşməliyəm və Mərcanlı itləriylə döyüşə-döyüşə gedib çatmalıyam evə. Düşürəm və vahimələnirəm... "Ay baci, heç olmasa, bu çadırın pəncərəsini açıq qoyun", "Soyuq olur, a bala". Bir müddət heç birimiz danışmırıq. Sonra anam diləyir: "Qazaxıstandan qayıtdığımız yadına düşürmü?" Cavab vermirəm, çünki bu sual mənə dəfələrlə verilib, hər dəfə də "yox", - demişəm. Doğrudan, həmişə elə bilməmişəm ki, gözümlə açıb başı qarlı Ziyarətdağı görmüşəm. "Sən doğulanda pəncərəmizin başınacan qar yağmışdı..." (s.24)

Hekayənin sonluğuna yaxın bir yerə Hüseyn Əfəndi yenə anasının ona sürgün həyatı ilə bağlı verdiyi sualı təqdim edir: "Sonra anam diləyir: "Qazaxıstandan qayıtdığımız yadına düşürmü?". Cavab vermirəm, çünki bu sual mənə dəfələrlə verilib, hər dəfə də "yox", - demişəm. Doğrudan, həmişə elə bilməmişəm ki, gözümlə açıb başı qarlı Ziyarətdağı görmüşəm. "Sən doğulanda pəncərəmizin başınacan qar yağmışdı..." (s.25).

Mənə elə gəlir ki, bu sual yazıçının ailəsi üçün, həyatı üçün ürəyini sıızıldadan bir sarı sim olub. Çünki bu sualı verməyə özündən ixtiyarsız adətərdə olan ana sürgün dövrünün ailəyə dözülməz dağ çəkdiydinin faciəsinə yaşayıb. Bu, elə bir çalın-çarpaz dağdır ki, onu istəsə də, unuda bilməz ana. Anasının qəlbini dağlayan bu sürgünlük həyatı isə o vaxt körpə olan Hüseyn Əfəndinin yazıçı kimi yetişməsində bir alın yazısı olub. Bu qeyri-adi tale yolu körpəlikdən onu qarabaqara izlədiyindən, "sən doğulanda pəncərəmizin başınacan qar yağmışdı", - deyərək dəfələrlə xatırladan anası bəlkə də, heç fərqi nə varmaybmış ki, bu, elə taleyin Hüseyn Əfəndi ilə oynadığı amansız oyunu imiş. Metaforaların dili ilə həyatı anlayıb danışan yazıçının taleyinə elə doğulandan qar yağbmış. O qar vaxtından tez - Hüseyn Əfəndinin şəkildən gördüyümüz kimi - onun saçlarına "yağdı", saçlarını vaxtından əvvəl qar rənginə boyayıb ağartdı, o qar onun gəncliyinə yağıb, ömrünün yaz-yay vədəsində qışını gətirdi, onu həyatdan vaxtsız-vədəsiz apardı. Bu gün xatirələrdə və kitablarında yaşayır. Hüseyn Əfəndi "Murovun ağ çiçəkləri" yazısında da sanki özü bu "ağ çiçəklər" in seyrini-hikmətinə həm də ki, öz taleyinə müvafiq şəkildə ərz eləmişdi. Çünki o özü də solmayan ağ çiçək təmsalında xatirələrdə və bir də bizlərə əbədi miras qoyduğu əsərlərində yaşayır...

Şakir Albaliyev,

filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, AMEA Folklor İnstitutunun aparıcı elmi işçisi

Ömrü qərıblıkdə keçən mənım ipəyi anam

"Allah, anama şəfa ver. Anamın sağlığıyla gedək Cəbrayılıımızda, Dağtumasımızda yaşayaq, ay Allah!" - deyib neçə illər idi ki, gündə yüz dəfə üzümü göyə tutub Allaha yalvarırdım. Neçə illər idi ki, hər gün belə dualar edirdim... 2017-ci ilin noyabrında bərk xəstələnmişdin, ay ana. Onda da sidq-ürəklə üzümü Allaha tutub ürəyimdə mənim ömrümdən on il kəsib sənə verməyini istəmişdim. Allah eşitmişdi elə bil məni...

Ürəyimdə sevinmişdim. Amma bu sirrimi heç kimə bənsidib-ağartmamışdım. Anam özü bilsəydi, dad-fəryad edərdi, qıymazdı belə dua edəm. Çünki o həmişə "Allah məni əlli-gözlü gor qapısına aparsın", "Allah mənə bala dağı göstərməsin", "Övladlarımla çiyində gor evinə gedim", "Allah məni əldən ağıza qoymasın", "Allah mənə azar-ı-hasand ölüm versin, yer yatağı eləməsin. Gələnin əlinə, gedənin üzünə baxmayım", "heç kəsə möhtac eləməsin", "əlim-ayağım, gözüm sağ ikən məni Allah əlli-ayaqlı gor evinə aparsın" və s. bu tipli dualar edərdi. Allah da özünün bu günahsız - nurüzlü bəndəsi olan anamın duasını eşitdi elə bil. Yer-yataq xəstəsi olmadan birçə saatın içində qəflətən bir quş kimi pırıldayıb getdi əlimizdən anam. Anamın gedəcəyi 3-4 gün öncədən ürəyimə dammışdı. Amma dilimə getirə bilmirdim, ağzım açılmırdı bir kimsəyə bu intuitiv duyğumu deyəm. Atam da 2-3 gün əvvəl yuxuma girmişdi. Yuxumda atamla Saray qəbiristanlığı istiqamətinə "getdik" maşınla. Orda bir qəfil "maşını saxlatdırdı", yerə düşdük. Qəbiristanlığın altında zirzəmi formasında geniş bir otağa daxil olduq. Mən burda dayanmaq istəmədim, qaça-qaça ordan yola çıxdım ki, gəlin gedək. Oradan Əvəz adlı bir nəfər ardımca qaçaraq mənə nə sə verməyə gəldi. Mənə çatanda yuxum çəkildi. İndi o yuxumu yozmağa çalışıram. Bacım Ramilə 40 gün əvvəl ürək tutmasından ağır xəstələnmişdi, ölümdən qayıtdı. Fikirleşirəm ki, Əvəz adlı şəxsin yuxumda mənə tərəf qaçıb gəlməsi və nəse vermək istəməsi simvoldur. Atam bacımın əvəzinə anamı apardı yanına. Əgər 28 iyunda bacım xəstələnəndə dünyasını dəyişsəydi, anam dünyasını dəyişən günü bacımın 40 mərasiminə təsadüf edəcəkdi. "Dədə Qorqud"dakı kimi, can əvəzinə can alıb apardı atam - bacımın əvəzinə anamı gəlib apardı. Bacım Ramilə də ağır yuxu görübmiş. Görübmiş ki, bir təmtəraqlı məclis var. Gözləyib ki, atam burda ona yaxınlaşa, onu apara, amma anamı aparıb. Həmişə "Ceyran" deyib əzizlədiyi - çağırdığı anamı aparıb bacımın yuxusunda. "Allah mənə övlad dağı göstərməsin" deyən anamın duasını da eşidibmiş Allah-təala. Anam dözə bilməzdi övlad dağına. Allah bu sarıdan anama övlad dağı çəkdi. Anam nur üzlü, ağzi dualı xanım-xatın qadın idi

və Allah-təala duasını həmişə eşidərdi. Beləcə, anam öz bala-sının - bacım Ramilənin ölümünü qeyb dünyasının əsrarəngiz möcüzəsi ilə - özünün ölümü ilə özünə "satın aldı". Can əvəzinə can borcu verdi anam.

2004-cü ilin 6 martında Saatlıda dünyasını dəyişən atam Bey-

deyərdi. Anamı görənlər - tanıyanlar hamısı onun gözü-könlü tox olduğunu görürdü. Bir də kimse bizə bir pay-sovqat gətirəndə deyərdi ki, "elə bilirsiniz artırıb gətiribdi? Evindən-ailesindən kəsib gətiribdi. Siz də onun payının müqabilində artıqlaması ilə nəse verin, borclu qoymayın özünüzü"...

Anamın qərıblıkdə, vətənsiz dünyasını dəyişməsi də bir yandan içimi yandırır-göynədir. Anam bir belə qohumundogmaların arasında qərıblıq çəkdi, qərıb ömrü yaşadı. Dəfn olunduğu Saray qəbiristanlığındakı gorgah yeri də evimizdən çox aralı düşdüyündən qəbiristanlığın qərıb bir guşəsi kimi göründü gözlerimə. Anamın ömrü yolunu, keçdiyi həyatı dərinəndən düşünəndə, yaşadıklarının bir neçə mərhələyə bölündüyünü və hamısının da qərıblıqlər içində keçdiyini görürsən.

1942-ci ildə Zəngəzur mahalının Qarakilsə rayonunun Sofulu kəndində Qubuş babamla Aniyet nənəmin övladı kimi dünyaya gələn anam təxminən 25 iləcən doğulduğu kənddə yaşadı. Gəlin köçdüyü Cəbrayılın Sofulu kəndində, yaşadığı Dağtumas kəndində isə anamın həyatının ikinci mərhələsi, həm də qərıblıq mərhələsi başlandı. O vaxt atamla nikaha düşmək üçün pasport götürmək zərurəti yaranıb. Ermənistan Respublikası ərazisinə 1920-ci illərdə qatılmış olan Zəngəzur qəzasının Sisyan (Qarakilsə) rayonunun Sofulu kəndində doğulan anamın sənədlərini gedib oradan götürməyiblər. O vaxtlar "əliuzun" olan bir yaxın adamımız anamın adına Cəbrayıl pasport "düzəldirib", yeni doğulduğu yeri Sisyan (Qarakilsə) rayonunun yox, Cəbrayıl rayonunun Sofulu kəndi kimi sənədləşdiriblər. Beləcə, anam cismən ayrıldığı Sofulu kəndindən rəsmən də doğum sənədində-pasportunda "ayrıldı". 25 ildən bir az çox da Cəbrayıl - Dağtumas kəndində ömrü-gün keçirən anam özü boyda xətir-hörmət qazandı burada. Qonum-qonşular, kənd adamları hamısı anamın mələk kimi saflığından bənişardılar, bir kəsle sözü-söhbəti, davası-danışığı, qeyli-qalı olmadığının şahidiydilər. Qan yatızdıran sülh adamı olduğunu görürdülər. Anam Dağtumasda qərıb eldən gələn gəlmiş namuslu-iffətli xanım kimi hamının hörmətini, etibarını qazanmışdı. Amma bu qərıblıq heç demə onu qarabaxara hələ çox qovacaqmış. Anasından-atasından, qardaş-

bacılarından kənar düşmüşdü sədə, anamın özünə qazandırdığı xətri-hörməti onu Dağtumasda qərıb kimi yaşamağa qoymamışdı. Elə sağ olsunlar Tumas camaatı da. Qoymamışdılar onu qərıb kimi nisgilli olmağa, xiffət çəkməyə. Anam da ölənəcən dağtumaslıları özünə doğmaları bildi. Həmişə Tumas camaatından ürəkdolusu danışırdı, onları özünə heç vaxt yad saymazdı, hətta deyərdim ki, doğmalarından da artıq istəyərdi onları.

1993-cü ilin may-iyununda atam Əlif Aydınoglu repressiyaya uğrayıb xarabalığa çevrilmiş dədə-baba yurdu Pirsəd kəndinə köçəndə, mən milli orduda idim. Eşitdiyimə görə, onda da qonşular yığışib anamı, ailə üzvlərimizi Pirsədə kövrələ-kövrələ, həzin duyğularla yola salmışdılar. 2-3 ay da beləcə Cəbrayıl - illərcə üzgözü öyrəşdiyi Dağtumas camaatından ayrı düşüb, həsrət dolu qərıblıq yaşadı anam. Yənə də hərdən ordan Dağtumasdakı evimizə gəlib qonum-qonşularla, kənd adamları ilə görüşə bilirdi. Hələ bunlar şükürlü imiş heç demə. Fələyin ən amansız ayrılıq oyunları - qərıblıq köçü (və köçləri) hələ qabaqdaymış.

1993-cü ilin avqustunda nəmərd qonşularımız olan ermənilər Cəbrayılıımızı işğal elədilər. Hamı kimi bizim də, anamın da məcburi köçkünlük deyilən qərıblıq həyatı, çoxlarının isə əbədi həsrət,

at yoldaşdır. Hamımıza bir cür pis təsir edən bu itki anamızı başqa cür yandırır-yaxdı. İnfarkt keçirtirdi, göydə Allahın mərhəməti sayəsində, yerdə həkimlərin səyi ilə anamızı həyata qaytardıq. Amma "anamın yarı canı orda getdi". Atamın - yəni həyat yoldaşının timsalında bir "vətəninə" də onda itirib qərıbləşdi anam. Qərıb eldə bir qərıblıq də burdan gəldi anama. Çox sarsıldı, çox sındı anam, ömrünə bir balta da onda çalındı anamın. Atamın qəfil gedışı olmasaydı, anam indikindən çox yaşayacaqdı...

Beləcə, 15 ildən bir az çox Saatlı rayonunun Azadkənd kəndində məcburi köçkünlük həyatı - qərıblıq həyatı yaşayan anam burada da yerli camaat arasında nura bir xanım kimi bolluca xətir-izzət qazandı. Qardaşım Nağının 2002-ci ilin avqustunda elə həmin kənddən qonşuluğumuzda olan Hacıyev Ataman kişinin qızı Aləmzərlə ailə qurması bizi bir az da o kəndə doğmalaşdırmışdı. Demək olar ki, Dağtumasdakı kimi el-oba içində xətir-hörmət sahibi idik. Ancaq bunu da elə bil fələk çox gördü bizə...

"Şəhər havasına uçmaq" xəstəliyi hamı kimi qardaşlarımızı da "havalandırdı" bu kənddən. Mən dissertasiya müdafiə edib Akademiyada işləyirdim. Qardaşlarım da mənim qaraltıma, qohum-əqrəba-

qiyamətəcən davam edən ayrılıq köçü başladı. Qiyamət onda qopdu bizlər üçün. Topun ağzına qoyulmuş giliz - mərmə qəlpələri kimi hərə bir diyara dağıldı, finayırı düşdü ellərimiz. Qonşu qonşuya, qardaş qardaşa həsrət qaldı, qərıb yaşamağa başladıq. Qərıblıq köçümüz başladı. Biz də ailəlikcə gəlib xalamqızı Narıngülün bir vaxtlar gəlin köçüb yaşadığı Saatlı rayonunun Azadkənd kəndində məskunlaşdıq. Bu da anamın həyatında növbəti bir qərıblıq dövrü oldu. Əyin paltarımızla əsir-yesir günündə güc-bəla ilə qaçıb erməni əlindən canımızı qurtarmışdıq. Buna baxmayaraq əlimizin zəhməti, alnımızın təri ilə yenə halal ruzi qazanıb özümüzü düzəlttik. Elə güzəranımız yaxşılaşmışdı ki, atam qəflətən dünyasını dəyişdi. Vətənin bir adı da hər kəsin həy-

nın əksəriyyətinin şəhərdə yaşamasının, məskunlaşmasının səbəbinə 2008-ci ilin 15 oktyabrında Abşeron rayonunun Saray qəsəbəsində ev alıb ora köçdülər. Bu da bizim ailəmizin və anamın həyatının sonuncu qərıblıq köçü oldu. Saray qəsəbəsində də anama 15 il məcburi köçkün ömrü yaşamaq nəsib oldu. Bununla da növbəti və sonuncu qərıblıq ömrü başladı anamın...

İndi bütün bunları düşündükcə, ötüb-keçmişləri yada salıb hövllənirəm. Anasızlıqdan küreyimin ortası qovuşub-yanır. Ürəyimdəki sızıltılar, ağrı-acılar küreyimin arasını odlayıb-yandırır. Anamdan hərdən eşidərdim ki, filankəs ağrı-acı çəkməkdən küreyinin ortası alışıb-yanır. İndi mən o gündəyəm.

(Ardı səhifə 6-da)

Nəvəsi Əlif və gəlini Gülyazla

(Əvvəli səhifə 5-də)

Başağılığına gələnləri qarşılayanda üzdən sakit görənməyə çalışsam da, ürəyimdəki ağrılar qıvrılıb ilan kimi kürəklərimin ortasını sancır-yandırır; kürəklərimin arası qovuşub-yanır ağrıdan. Uşaq kimi ağladım, hönkürtü çaldım, hay-həşir qopartdım, ha elədim anamın köç karvanını saxlaya bilmədim. Atamın bizə əmanət qoyduğu nişanəni-yadigarı, əziz anamı saxlaya bilmədim.

Yaxından - kənardan hamı mənə təskinlik verib, sən alim adamsan, həyatı başa düşürsən, özünü təmkinli apar deyirlər. Axı necə aparım? Nə deyim bilmirəm. bir el deyimi ilə deyimmə: "Mənim yaram ağrıyır, sənin haran ağrıyır". Mən anam boyda mələk kimi anamı itirmişəm, yanmayım-mı? Deyirsiniz aliməm, özümü

"3" - "7" mərasimlərində. Rəhmətlik yazığımız Gülhüseyn Hüseynoğlunun "Növbətçi təbəssüm"ünü maska edib üzümə taxdım. Anamın da əvvəlcədən söylədiyi vəsiyyətinə əməl etməyə çalışdım: "Bala, əyninizi-qarnınızı bərkidin, geyinib qıfıllanın, toqqanızın altın bərkidin. Məclisimə gəlib gedənlərin qabağında möhkəm durun, şax dayanın. Qonaqları yaxşı yola salın, mənim ehsanımı yaxşı verin, qoyun camaat razı getsin deyirdi anam bizə eygülu vaxtlarda həmişə. Anamın bu kimi sözlərinə xa-

təmkinli aparım. Düzdü, elə aliməm ki, ana itkisinin böyüklüyünü dərinliyi ilə dərk etdiyimdən, beynimdə - ürəyimdə ana itkisi adlı dərin qanlı şırım açıılıb. Beynimin-ürəyimin dərinliyində qara qanlar şoralanıb axır, ürəyimdən dolanıb kürəyimin ortasından gəlib keçir. Necə dözümlü içimdən qijiltıyla - şırıltıyla axıb keçən bu qaynar, isti qanlı şırımın ağrısına? Necə sakit dayanım - baxım bu amansız ağrı-aciya? Axı qanmaz uşaq deyiləm ki, qanmayım-anlamayım anamdan əbədi ayrılmağımın sonsuz müsibətini. Ağlıkəsməz uşaqlar anlamazlar axı ana ayrılığının - ana ölümünün meşum kədərini. Ona görə də sakitcə, "səbrlə" dayanıb maddım baxarlar - "dözərlər". "Qəmli ikən yalan yerə gülməmə" deyən rəhmətlik M.Ə.Sabirin sözləri düşdü indi yadıma. Amma yenə ürəyimi çıxarıb yerində daş asdım anamın

tir "qəmli ikən yalan yerə güldürmə" - özümü təmkinli, sakit, "dərdsiz" aparmağa çalışdım. Çox güman ki, içi ilə çözü bir olan adam kimi bu halım mənə tam alınmadı. Amma hər halda özümü təmkinli tutmağa (əslində göstərməyə) özümü zorladım...

Mənə qaibdən, hətifdən də, yuxularımda da əvvəlcədən bəzi şeylərin xəbərdarlığını edirlər. Bir ilə yaxın, bəlkə də çox olardı ki, yuxumda mənə uzaq yerlərə səfərə çıxmağa tapşırırdılar anamı tək-sahibsiz qoymamağıma görə. Bu xəbərdarlığı evdə də heç kimə dilim açılmadı, ürək eləmədim deyim. Öz daxili dünyamda gizlin saxladım. Buna görə də hara gedirdim, ürəyimdə anamdan sarı nigarən olurdum. Evə zəng edib anamın vəziyyətini xəbər alırdım. Yaxşı olduğunu eşidib aram olurdum. Anam da mənə həmişə deyirdi ki, sən evdə olmayan-da rahatlıq tapa bilmirəm, sən

ürəyimdə bir qutsan elə bil, mən səndən nəfəs alıram.

Məni nə qədər özünə dayaq yeri bilirdinsə də, mənədən yana da o qədər nigarənçiliyin vardı, can, ay ana. Yaralı yerin oldum, ana can. Evlənməyimi çox arzulayardın: "Hamısını pis-yaxşı gördüm, bircə səndən nəyranam (nigaranam), səninkini də (yəni həyat yoldaşını da) görseydim, sənin evlənməyini görseydim, ta nigarənçiliyim qalmazdı" deyərdin, can ay nənə (ana). Mən də qayıdıb sənə deyərdim ki, "mən bütün ölkənin yiyəsiyəm, mənim fikrimi niyə eləyirsən ki? Azərbaycanın hamısı mənimdi daa". Sonra da "mən əjdahayam, divəm", yeni nəhəng adamam, mənədən yana narahat olub fikir çəkmə, - deyərdim, ay ana. Bununla ona evlənmək məsələsi xırda şeydi, onu özünə dərd eləmə demək istəyərdim bununla. Bunu

Əmim Gülhüseyn 2004-cü il dekabrın 21-də, arvadı - bibim Gülnar 2011-ci ilin noyabrın 21-də dünyalarını dəyişdilər. İndi fikirləşirəm ki, bunlar təsadüflərdirmi? Atam sonbeşik qardaşım Fazilin ad günündə dünyasını dəyişdi, səninsə qardaşım Nağının avqustun 3-də ad gününü bir yerdə dəyə-gülə qeyd elədik. Onda işıq saçırdın elə bil. Nağının ad günün təbrik eləyib dedin ki, gələn il bu vədə qızın Zərrintacın övladı ilə keçirdəsən ad gününü. Nağının qudası Elşənə, Nəzakətə də tezliklə nəvə görmələrini arzuladın. Mən də söz atıb dedim ki, hələ sabah avqustun 4-də Nağı ilə Aləmzərin toylarının 21-ci il-dönümüdür. Sən də qayıdıb mənə də tezliklə toy qismət olmasını arzuladın. Heç demə 2-3 günlük ömrün qalmış imiş bundan sonra, ay ana...

hərflik, deyilişi iki sözlük, üzüntüsü bir ömürlük cümlədir. Hər insanın babası, nənəsi onun körpəliyi, uşaqlığı, yeniyetməliyidir. Bunu heç vaxt indiki qədər anlamamışdım. Həmişə səni bir əlində meyvə, bir əlində geyinməyə jaket, dilində xoş sözlər, ürəyində dualar olan nənəm kimi xatırlayacağam".

Adaşın-adını daşıyan nəvən Anaş (Qərənfil) "Bir gün yanımda olmayacağını düşünəndə mən qəhər boğurdum. Elə bir şey olacağına inanmırdım. Elə bilirdim həmişə bizimlə yanımda olacaqsan. Yoxluğuna inana bilmirik, nənə!", "Sən bizim tək nəvəmiz olmadın, həm də anamız oldun. Bizi ən gözəl sən sevdin, nənə. Yanımda olmasan da, hər zaman qəlbimizdəsən. Allah sənə rəhmət eləsin!" və s.

İpəyi nənələrin canlı mücəssəməsiydin, ana. Rəhmətlik gəlinin Səmayə sənə deyirdi ki, heç mən

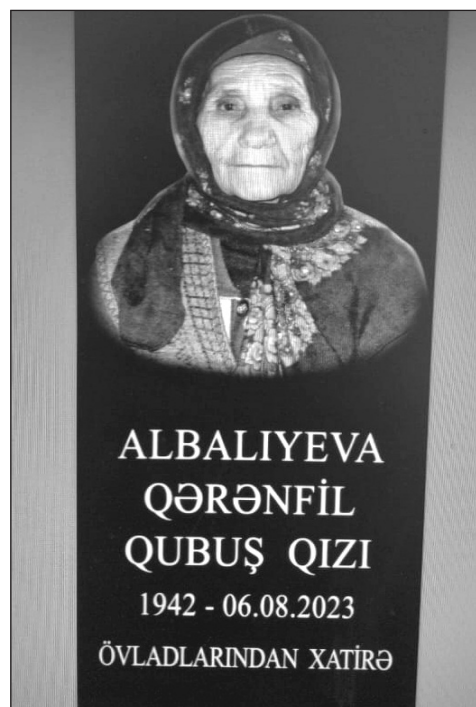
deməklə anamı ovundurmaq, könlünü almaq, sakitləşdirmək istəyirdim.

Son saatlarında bacım Ramilə də gəldi yanına, can ana. "Qonaq gəlmişdim mən sənə, ay ana. Sən mənim qonağım oldun" deyib vay-şivən qopardı. Ramilə gəlmişdi yanına, qonaq qalıb sənənlə danışib-dilləşməyə, dərdləşməyə, ay ana. Amma sən gözəlilmədən dünyanı dəyişməyinlə o gecə bacımın (əslində hamımızın) yanında bir gecəlik "qonaq qaldın", ay ana.

Həmişə özünə azarlı - hasand ölüm arzulayardın, can nənə. Bir saatın içində gözəlilmədən qəflətən dünyanı dəyişdin. Təmiz, saf bal adı ilə aldığım baldan şərbət elətdirib sənə içirdim, can ana. İçməyə halın olmasa da, sözümdən çıxmayıb, canını dişinə tutub içdin, can anam. Son məqamda əllərlə biləklərimdən tutdun, caan. Səni ecəlin əlindən qurtara bilmədim, bağışla mənə. Son anında istekli gəlinin - həmişə yanında olub zəhmətini çəkmiş gəlinin Aləmzəri səsləyib, iki dəfə "Aləm" çağırırdın. Sözüün gerisini getirə bilmədin. Yəqin ki, halallıq istəyirdin. Bir də kiçik bacım Rənanı və bir də övladlarının hamısından yaşca böyük olsam da, ailə qurmadığıma görə sənin gözündə hamıdan "kiçik" olan məni tapşıracaqdın ki, muğayat olsun bizlərdən. Caan, son məqamında da bizləri düşündün, dilinə getirə bilmədin, əhvalından - ipək kimi mehriban, qayğıkeş xasiyyətindən "oxuduq" deyə bilmədiklərini...

Qardaşım Nağının, Aləmzərin sonbeşik qızlarına sənin adını qoymuşdum, ana. "Anaş" dediyimiz adaşın-nəvən Qərənfil orta məktəbi bitirdi, ali məktəbə qəbul imtahanlarından yüksək bal topladı. Bu yüksək nəticə nəvənin sənə "hədiyyəsi" idi. Sevindin, qurban dedin, dedin ki, ali məktəbə qəbul olması şərəfinə qurban kəsərsən. Tapşırıb getdin, ay ana...

Atam martın 6-da, sən isə avqustun 6-da dünyadan köçdünüz.

Dünyanı dəyişəndən sonra övladlarının, nəvələrinin, gəlinlərinin, əmimqızılarının telefonlarının statuslarını "bəzədin", can ana. Əmimqızı - Zərrintacın qaynanası Nəzakət: "Mənim ana əvəzimiydin, ay bibi. Cənnətdə yerin olsun". "Məkanın cənnət olsun, cənnət mələyi bibim!".

Əmimqızı Nərgiz: "Can, ay bibi, məkanın cənnət olsun. Sən bizə əmi arvadı yox, ana olmusan".

Bacım Ramilə: "Qollarında böyüdük, çiyinlərimizdə getdin. Allah sənə rəhmət eləsin, anam. Məkanın cənnət olsun!".

Bacım Rəna və qızı Yeganə: "Nur üzlü mələk nəvəmiz. Cənnət analarından olan əziz Anamız, nəvəmiz"... Allah sənə rəhmət eləsin, məkanın cənnət olsun. İnanırıq ki, cənnətdir. İnşallah.

Bir insanı cənnətə aparacaq bütün xoş əməllərin hamısı sənə varıydı. Sən bizim bu yaşadığımız hər cürü kirlərlə kirlənmiş dünyada gördüyümüz ən təmiz, ən saf şəkildə qalmaq bacaran yeganə insanlardan idin. Allah bizlərə də bu dünyada sənin kimi təmiz, saf qalmaq nəsib eləsin!".

Qardaşım Nağının qızı Nuray: "Nənəm öldü" - yazılışı doqquz

nim anam da gəlinlərini sənin qədər çox istəyə bilməz. Sən gəlinlərini nə çox istəyirsən.

2019-cu ilin 13 sentyabrında Əfqanın həyat yoldaşı olan gəlinin Səmayə Xərçəng xəstəliyindən dünyasını dəyişəndə, sənin gah gizləndə, gah aşkarda necə ürəkdən, zədəli-zədəli ağladığını mən görürdüm, ana. Onda bir daha gördüm ki, sən gəlinlərini balalarından seçmirsən-ayırırsan. Söhbət düşəndə özün də deyirdin ki, gəlin də mənim balalarımın biridi. Ürəyində doğma balan kimi istəyib-əzizlədiyin Səmayənin dağı var idi, ana. Heç kəs bilməsə də, mən yaxşı bilirdim. Sən elə bir vaxtda dünyanı dəyişdin ki, sənin 40 mərasimin də Səmayənin dünyasını dəyişdiyi günlərə təsadüf etdi. Bu, təsadüfdürmü, ya Tanrı qisməti, ilahi möcüzəsidirmi, balan kimi ürəyində oxşayıb-əzizlədiyin gəlininin il-dönümünə sənin "40"-ın qarışdı, can ana!

Amma sən Allahın elə üzünurlu bəndələrindən idin ki, bu dünyadakı Allaha xoş gedən əməllərin, ipək kimi yumşaq, zərif xasiyyətin, qiybət, söz-həket bilməməyin, iffətin-həyalılığın, ədəbin-mərifətin bu dünyasını axirət dünyası üçün yaşayan insan kimi - ana kimi də, nənə kimi də, ağbırçək kimi də səni həmişə tanıyıb - bilənlərin (doğmaların da, yadların da) yaddaşında, xatirəsində yaşadacaqdır. Bunu tək mən desəm, deyərlik ki, anasıdır, tərifləyir, bunu səni yaxından tanıyanların hamısı deyir...

Səndən nə qədər yazsam da, bir dastan da bağlasam sənə, sözüm qurtarmaz, anacan! Sonda sənin əziz və müqəddəs ruhun qarşısında baş əyib, diz çökürəm, sənə gəlin getirə bilmədiyim üçün, səni bu səbəbə bu dünyadan nigaran-nisgilli köçürtdüyüm üçün bağışlanmağımı xahiş edirəm, canım ana!.. Allah məkanını cənnət eləsin, nur içində yat, əziz Anam!!!

Ruhuna sonsuz ehtiramla:
Oğlun Şakir ALBALIYEV

Dərd adamı dəli edir, havalandırır. Dərd-qəm əlindən təngə gələn, havalanan insan isə gah özü özü ilə danışır, gah da dərđini bölüşməyə özünə dərd-qəm ortağı axtarır, onunla danışır-dilləşir. Bu kimi sosial-psixoloji amillərdən çıxış edəndə dərd-qəmin adamı şair elədiyi düşüncəsinin fərqlinə varırsan.

Doğrudan da, xalqımıza qaçqınlıq-köçkünlük kimi elindən-yurdundan didərgin düşmək müsibəti üz verəndə, bəziləri dərd mənə şair elədi, - deyib qələmə söz verdilər. Bəli, əslində dərdin adamı şair, yaxud yazıçı eləməsi prinsipcə dərd-müsibət əlindən dəli olub, havalanan adamın öz dərđini-taleyini başqalarına yazılı şəkildə "danışmasıdır". Çünki şifahi şəkildə danışmaqla harayımızın - ünmümüzün eşidilmədiyini gördükdə, adam məcbur qalıb yazılı nitqə əl atır, sanki öz dərđini - şikayətini rəsmi ərizə, ya müraciət yolu ilə rəsmiləşdirməyə canfəşanlıq edir ki, səsifəryadı bəlkə eşidilə, dərđinə hardansa bir əncam buluna. Mənə belə gəlir ki, dədin adamı şair və ya yazıçı eləməsi fikrinin özəyində məhz bu kimi sosial-psixoloji amillər dayanır.

Şairlik də, yazıçılıq da mahiyyətə bir-birinə paralel olan anlayışlardır, aralarındakı fərq üslubda özünü göstərir. Yəni biri poeziyanın, digəri nəsrin dili ilə "danışır" - hər ikisinin silahı bədii təfəkkürün süzgəcindən ələnilib oxucu dünyasına ötürülən qüdrətli sözdür. Hər ikisinin ümumi adı yazardır: şairin də, yazıçının da sənəti Sözdən keçir - Bədii sözdən.

Bu mənada dərdin-məcburi köçkünlük faciəsinin şair - yeni yazar elədiyi kəslərdən biri də bizim orta məktəbdə rus dili və ədəbiyyatı müəllimimiz olmuş Məmmədov Nazir Çərkəz oğludur. 1953-cü ildə Cəbrayıl rayonunun Dağtumas kəndində anadan olan Nazir Çərkəz oğlu 40 yaşında dogma yurdundan didərgin düşdükdən sonra tələbəlik illərini keçirdiyi Bakı şəhərində məskunlaşdı. İstər-istəməz taleyin bu amansız oyunundan hövlləndi. Rəhmətlik atası Çərkəz kişi Bakı şəhərində yurd həsrəti ilə ağır xəstə yatanda: mən öləndən sonra mənə topun ağzına qoyun, üzü vətən torpağına - Dağtumasə tərəf atın. Qoyun nəşim gedib vətən torpağına qovuşsun, - demişdi. Bu fikirdəki çox böyük acı həyat həqiqəti adamı sızladıb-göynədr. Vətən həsrəti ilə dünyadan köçən belə bir atanın övladının da qəlbindən-könlündən keçən vətənsizlik nisgəlinin onu yazıçı (şair) eləməsi təbiidir. Qəlbində qövrələyən ağır-acılı düşünlər nəhayət ki, kitablarının səhifələrində açılmağa-çözölməyə başladı. 2012-ci ildə "Ağ bulağın göz yaşları", 2013-cü ildə "Vahid Tumaslı

dünyası", 2014-cü ildə "Gəyən düzü", 2015-ci ildə "Gözləyəsi kimim var?!" və 2019-cu ildə "Fikrin aynası" kitablarında Nazir Çərkəz oğlu bədii-publisistik düşüncələri ilə oxucularını "salamladı". Bu kitabların səhifələrində Nazir müəllim oxucularını özü ilə keçmişə-vətənlə günlərə səyahətə aparır, dost itkisinin ürəkləri sızladan göynərtisindən söhbət açır, onunla bir yerdə çiyin-çiyinə rus dili müəllimi işləmiş Vahid Hüseyno-

demirsən kollardan mərəvcəni ələrimizə tikan bata-bata dərib, sonra da ocaq çatıb, ütü, ovxalayır necə ləzzətlə yeyərdik. Sonra da qaçaqdıq Sarı dərəyə su içməyə. Heç demirsən bir ay qalmış çərşənbə tonqallarını necə səbirsizliklə gözləyərdik. Parçanı iplə sarıyır, məftillə bağlayıb şar düzəldib, neftin içərisinə qoyub hərəmiş öz şarlarımızla onu kim daha uzağa atar deyib öyünərdik. Doğrudan, Əşrəf, necə də mənalı,

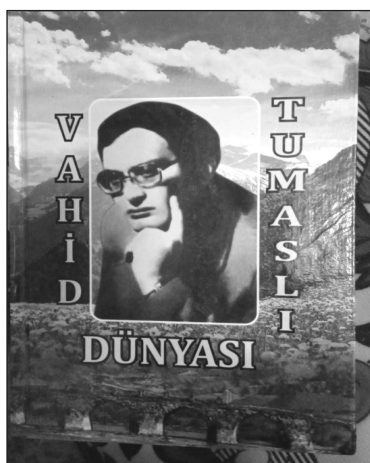
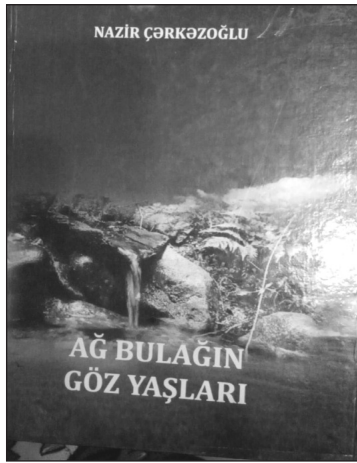
ərazilərdə yerləşən çələbi ocaqları, seyid nəslindən olanların əksəriyyəti sürgün edildikdən sonra kənd adamları bir çaşqınlıq içərisində idilər. NKVD-nin hər kənddə öz agentləri var idi. Bunların əlindən açıq-saçıq danışmaqdan belə çəkinirdilər. Bu agentlərin haqlı-həqsiz donoslari əsasında saysız-hesabsız insanlar tutulub işgəncələrə məruz qalırdılar. İş o yerə çatmışdı ki, kolxoz qulluğunda işləyən bəzi nanəciblər bu ag-

hum-qonşunun malına kəm baxmadıq. Çünki bizdən əvvəlkilər də elə olublar, bizə də belə tərbiyə veriblər. köhnə kişilərin rəiyyəti də, bəyi də mərd olublar, bir "sən öl"ə qanı bağışlayıblar, ağsaqqal sözündən çıxmayıblar. Qulaq asın, sizə dədə-babalarından bir əhvalat danışım:

- Qədim zamanlarda iki tayfa bir-biri ilə düşmən olur. Onlar hərəsi öz iş-gücündə, əkin-biçində idi. O illərdən biri çox ağır gəlir,

Kitablarda açılan dünyələr

Nazir ÇƏRKƏZOĞLU - 70

vun şeirlərini yığıb toplayıb kitab halına gətirdi və xatirələrin işığında Vahid müəllimi oxucularına təqdim etdi və s.

Qeyd edim ki, Nazir Çərkəz oğlunun şirin təhkiyəsi var. Bu şirinlik onun keçmiş günləri nostalji duyğularla təsvir etməsində özünü göstərir. Bu şirinlik həm də o nəstəljli hissləri təbii hadisələr kimi təqdim edə bilmək bacarığında da özünü göstərir. Adam özünü həmin zamanın və hadisələrin içərisində hiss edə bilir. Bu da yazar kimi müəllifin uğurudur. İstədim ki, fikirlərimin təsbiti olaraq "Gəyən düzü" əsərindən bəzi parçaları aşağıda təqdim edəm:

"Xəyallar dünyasını dolaşan Əşrəf gözlərinə inanmadı. Sanki nağıllardakı əfsanəvi su sonası zümrə eləmişdi, ona elə gəlirdi ki qövsü-qüzey başı rənglərə boyadı: bağın, ağacların, çəmənlərin rəngi dəyişdi. Sara ona tərəf gəlirdi. Görüş yerinə tez gəlmişən, əmioğlu, mənəsin dolanırsan bu yerlərdə. Ağılıma gəlirdi ki, burda olarsan. Danış görək dərslərin necədi, özün necəsən, o yerlərdə başqa bir Sara tapmısan ki? Dilli-dilavər Əşrəf sanki lal olmuşdu, cavab vermək halətində deyildi. Necə yeni başqa bir Sara tapmısan. Axı bu müddət ərzində o həm bacısı, həm də dostu Ağalar vasitəsi ilə Saraya bir neçə nəmə yazıb ülvə hisslərini, pünhan duyğularını ona çatdırmışdı. İndi bəs Sara niyə belə tənəli sözlər deyirdi, görəsən...

Yadımdaı yazışdan sonra qumsal çıxırlarda qırxbuğumdan vər tutardıq. Bayram bərəsinin yamaclarında çiçəkli yemliklərdən, quzuqulağından tər dəstə bağlayar, evə doğmalara gətirərdik. Yazda quzuları ilk dəfə otarmağa aparanda evdən yağ, yumurta götürüb ocaq çatıb, sovlucada qayğanaq bişirərdik, duzunu çox təkərdik, ax necə də dadlı olardı. Dağlara çıxanda dovşanalması, mermərik, çakqala, meşə talalarından ətir saçan çiylək dərər, evə ana-bacılarə pay gətirərdik.

Bu dəfə Ağalar dilləndi: - heç

yadda qalan uşaqlığımız keçib, heyf o günlərdən. yaxşı ki, sən də, Hümət də oxudunuz, bir sənətiniz olacaq. Biz isə bir tərəfə çıxma bilmədik, ömrü boyu elə kolxozda fəhləçilik edəcəyik. Bir də ki, Əşrəf, fikrim var ki, gedəm kolxozun qarajına traktorçu mexaniklərin yanında şeyirdlik edəm, bəlkə bir peşə sahibi oldum, nə deyirsən?...

Ağaların atası Heydər kişi dədə-babadan rəncbər idi. Əkin-biçin işlərində olar, öküzləri ilə kolxozun əkin sahəsini şumlayardı. Ağalar da atasının yanında hodağa gedərdi. Hodağa getmək elə də asan iş deyildi. Ağalar ətli-canlı olduğundan bu işi bacarırdı. Anası Gülsüm, bacısı Narınc isə ev işlərinə baxırdılar. Atası evdə olmadığından Əşrəfi Ağaların anası, bacısı qarşıladı".

Gətirdiyim yuxarıdakı nümunələrdə kənd ab-havası bütöv gözəlliyi ilə təsvirini tapıb. Belə ki, kənd həyatına, kənd adamına xas olan ülvə sevgi-məhəbbət duyğuları burada necə təbii boyada verilib. Əşrəflə Sara arasındakı saf sevgi kənd həyatının ictimai sferada saflığını əks etdirir. Eləcə də kənd yerlərinin coğrafi mənzərəsini gözümüz qarşısında təbiiliklə canlandıran müəllif kənd həyatı, kənd uşaqları üçün xarakterik olan etnoqrafik məişət lövhələrindən də ustalıqla söhbət açır. Çərşənbə bayramında havaya atılan yanar şarları necə həvəslə düzəltmələrindən və s. danışan yazıçı elə məqamındaca kənd həyatı üçün sənət, peşə dalınca getməkdən də bəhs açır. Ağaların hodağa gətməsindən, rəncbər-əkinçi atasına kömək etməsindən söz salan Nazir Çərkəz oğlu bununla həm də oxucularını bir qədər uzaq keçmişə də çəkib apara bilir.

Müəllif bir yazar olaraq 1937-ci ilin qanlı repressiya dövrünü də əsərində xarakterizə edir, həmin zamanın sosial-psixoloji ab-havasını da təsvirə gətirir: "İbadətdə olan kənd əhli, ahi adamlar kəndin məscidi bağlanandan sonra səksəkə içində namazı evlərində qılır, Allaha dualar edirdilər. Yaxın

entlər vasitəsi ilə gözəgəlimli qadınları əldə etmək üçün ərələrini müxtəlif yollarla şərəyir, Sibirə sürgün elətdirirdilər. Gecə ikən aradan götürmək üçün bəzilərinin evlərində olan "xalq atası"nın şəklini ya cırrır, ya qələmlə gözünü dəşir, bəzilərinə, məsələn, kolxoz qarovulçusunu tutdurmaqdan ötrü gecənin qaranlığında kolxoz taya-sına od vurur, digər iyrənc üsullardan istifadə edirdilər" (səh.70).

Bu cümlələrdə biz təzə qurulmuş və repressiya caynağını işə salaraq insanları psixoloji gərginlikdə saxlayan sovet rejiminin qəddarlıqlarından hali oluruqsa, bir qədər sonra rast gəldiyimiz aşağıdakı cümlədə isə Nazir müəllimin rus dili və ədəbiyyatı müəllimi olaraq Nikolay hökuməti ilə bağlı maraqlı bilgi ilə rastlaşırıq: "Birinci Nikolay özünün tez-tez zəhləsini təkən arvadlarından birinə deyərmiş ki, nə hürürsən Mərcanlı itləri kimi. Həmin itlərin səsinin haralara qədər gedib çıxması elə bu ifadədən məlum olur" (səh.71).

Göründüyü kimi, N.Çərkəz oğlu təsvir etdiyi dövrün sosial quruluşunu, siyasi ab-havasını da ustalıqla əsərin canına hopdura bilir. Başqa sözlə, yazıçı dövrü milli koloritə və siyasi qalarları ilə birlikdə tam, bütöv bir kompleks şəkildə təqdim etməyə nail olur ki, bu da oxunan əsərin quru, cansızlığı yox, real həyat lövhələri kimi qavranılmasına təminat verir. Oxunan əsər isə nə qədər canlı təqdim oluna bilər, o qədər də rahatlıqla oxucu dünyasına sirayət edə bilər, oxucunu öz orbiti ətrafına çəkə bilər. Hətta bu həyat hadisələrinin cövhərinə folklor ruhu da qatılır ki, bu da romanın axıcılığını, şirinliyini daha da artırır. Əsərə üz tutmaqla dediyimizin şahidi olarıq:

"- Əşrəf, oğul, bu fani dünyanın işlərindən baş açmaq olmur. Biz ömrümüzü, günümüzü çölçülükdə, dağ-aran yollarında çürütdük, nəfimiz o oldu ki, uşaqları böyütdük, ailə-uşaq sahibi oldular. Güzəranımız pis keçmədi, qazancımıza haram qatmadıq. Qo-

quraqlıq olur, çörək qıtlığı yaranır. Tayfa başçılarından biri o birisindən ağıllı, tədbirli olur, ağır günlər üçün xeyli taxıl ehtiyatı saxlayır. Eşidirlər ki, bəs, düşmən tayfası acından qırılır. Tayfa başçısı deyir ki, bir az ehtiyatlı olmasaydıq, bu aclıq, səfəlt bizim də başımıza gələ bilərdi, yaman günün ömrü az olar, düşmənçiliyimiz də olsa biz onlara kömək etməliyik.

Başçının bu məsləhətinə heç kim etiraz bildirməyə cürət eləmir. Atları taxilla yükləyib göndərirlər düşmən tayfaya. Yəni demək istəyirəm ki, babalarımız bir tikə, bir parça çörəyi də düşməndən əsirgəməyiblər. Bizim türkçülük, turançılıq, islami anlayışlarımız həmişə belə olub, Allaha, onun halallığına tapınımışıq.

Qərrib babanın bu ibrətamiz sözlərinə qulaq asan Sara dillənir: - Müləyim nənə, baba danışdı, bəlkə sən də bir əhvalat danışasan, qulaq asa.

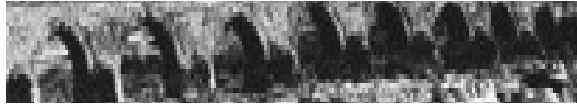
- Hə, bala, niyə danışmıram, mən babandan da çox bilirəm, qulaq asın, birini də mən danışım, - Müləyim deyir. Belə bir əhvalat danışmağa başlayır:

Rəvayətə görə, Kür çayının üstündə ensiz bir taxta körpü olur. Günlərin bir günü iki dəliqanlı igid bu taxta körpünün tən ortasında at arabaları ilə üz-üzə gəlirlər. mübahisə etdiklərdən sözləri çəp gəlir, biri o birinə güzəştə getmir, biri-birinə yol vermir. Hər iki tərəfdə xeyli piyada, atlı, böyük bir tıxac yaranır. Bu dəliqanlılar heç kimi eşitmək istəmirlər. xəbər yaxın ərazidə yaşayan kəndin ağsaqqalına çatır. O, atını minib çaparaq körpüyə yaxınlaşır. İzdihamı, tıxacı yararaq atlılara yaxınlaşır, ayrı-ayrılıqda hərəsinin qulağına nəse deyir. Elə həmin anda hər iki cavan atlı at arabalarını geri çəkir. Adamlar, atlar varid olub, keçib-gedirlər. Bir nəfər yaxınlaşıb ağsaqqaldan soruşur: - Sən onlara nə dedin ki, hər ikisi geri çəkildi? - Dedim ki, kim mərədirse, qoy namərdə yol versin, - ağsaqqal cavab verir.

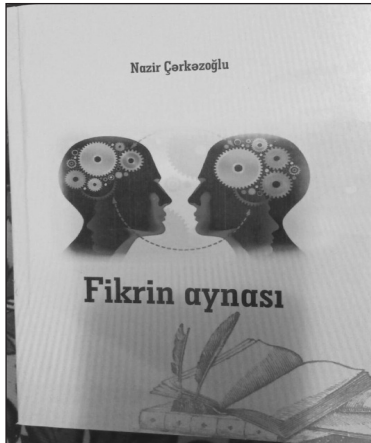
Əhvalatə qulaq asan baba, - "arvad, sən başdan ayağa hikmət qalasısanmış, xəbərimiz olmayıb", - deyir. Xeyli gülüşürlər. Ardınca baba deyir:

- Balalarım, mən də qismətimə düşən ömrü payımı bu qariyə həsr elədim, elə peşman da deyilik. Sizin həyatınız indi başlayır, çalışın ailə seçimində səhv etməyin, sonrakı peşmançılıq fayda vermir. Görürəm, hərdən xısın-xısın danışırınsınız, məşallah, elə bir-birinizə yaraşırsınız. Böyüklərin də, sizin də razılığınız olsa, toyunuzu edib biz də bir nəvə toyu görərdik. Bu qarışıqlıqdan çoxdandır kənddə bir toy-büsat olmur.

(Ardı səhifə 8-də)

Kitablarda açılan dünyələr

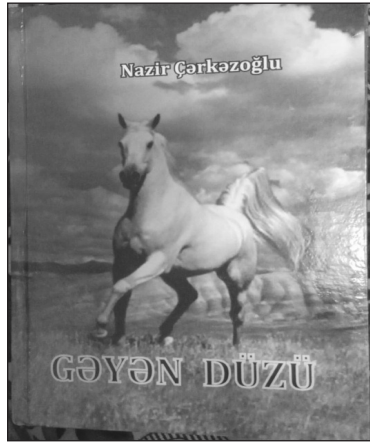

(Əvvəli səhifə 7-də)

- Baba, sən də başına söz qəhət-dir, ayrı şeydən danış, - Sara dilənir.

- Yaxşı, bala, sən bir yaxşı mürəbbəli, kəkotulu samovar çayı gətir, əvəzində sizə bir maraqlı eşq əhvalatı danışacağam” (səh.74-75).

Göründüyü kimi, burada kənd həyatının real lövhələri, halal kənd adamlarının yaşayış tərz, məişət həyatı nağıl dili kimi şirin bir formada nəql olunur. Bu da yazıçı təhkiyəsinin oxucu qəlbinə asanlıqla yol tapmasına mühüm zəmin yaradır. Bu parçada biz həm də xalqımızın mental ruhunu əks etdirən Ağsaqqallıq İnstitutunun cəmiyyətdə oynadığı mühüm rolun da şahidi olur. Doğrudan da, Azərbaycan xalqı ta qədimdən ağsaqqal və ağbirçəkləri ilə fərqlənib və onlar nurani-pirani insanların nümayəndələri olaraq yolunu azana,

yolundan tezənə yol göstərər, cəmiyyətin sağlam bircəşəyiş ənənəsini qorumaqda və yaşatmaqda mühüm missiyanı yerinə yetiriblər. Deyərdim ki, Nazir Çərkezoğlunun yazılarında bu cür milli-mental xüsusiyyətlərin əksini tapması onun oxunaqlılığını artırır əsas keyfiyyətlərdən biridir.

“Gəyən düzü” romanında təsvir olunan “Dağlar əhatəsində, təbiətin qoynunda yerləşən Köhnəqala kəndi” elə Nazir Çərkezoğlunun öz doğma kəndi - Dağtumas kəndidir. Mən Tumas sözünü “Kitabi-Dədə Qorqud”dakı Tuman qalası ilə eyniləşdirmişəm. Doğrudan da, Dağtumas kəndi dağlarla təbii şəkildə əhatə olunmuş Tuman qalasına bənzəyir. Nazir Çərkezoğlu da yazıçı intuisiyası ilə əsərində kəndin adını Köhnəqala kimi təqdim edir. Bu kən-

din adət-ənənələri də təbii ki, elə əsil türk-Azərbaycan milli adət-ənənələri ilə bir bütöv olaraq təsvir edilir əsərdə:

“Hər dən kəndə aşığılar təşrif buyuranda yığıldılar Allahverdinin, Əbdüləlinin damına, gecədən keçmiş qəder nağıllara, dastanlara qulaq asardılar. Kənd ovçuları da evdə bəkar oturmazdılar. Altdan-üstən geyinib çıxardılar dağ keçidlərinə. Qismətlərinə düşən kəklik, dovşan, hər dən meşə əliyi, çöl qabanı vuran kefləri kök qayıdır, az da olsa ətindən qonum-qonşuya pay verərdilər. Qışın çıxması ilə çərşənbələri, Novruz bayramını toy-büsatla keçirər, yaz yağışlarından sonra çıxardılar kolxozun təsərrüfat işlərinə” (səh.78-79).

Bu minvalla Nazir müəllim illərlə qoynundan ayrı düşdüyü dogma kəndinin ab-həvasını bütün incəliklərinə kimi öz kitab(lar)ında oxucularına “yaşatdırır” və bununla həm də gənc nəsle doğma el-obaya, soykökə bağlılıq hisslərini aşılrayır. Məhz ruhumuzda yaşayan milli vətənpərvərlik duyğularının qanımızda - damarlarımızda coşub-kükrəməsi bizə yenilməz güc verdi və bu yenilməz Koroğlu ruhuyla 44 günlük 2-ci Qarabağ savaşında doğma torpaqlarımızı yadelli işğalçılardan azad etdik. Eşidib-bildiyimə görə, Nazir Çərkezoğlu dogma yurda ayaq basıb, 30 illik həsrətin tilsimini sındıra bilib. Bu il həm də Nazir müəllimin yubiley ilidir. 70 yaşlı bir müdrikin təmsalında ona tezliklə dogma torpağıma gedib, orada ömür-gün keçirməyini, yaşamağını və orada gənc nəsle bir müəllim kimi də, bir ağsaqqal kimi də dəyərli tövsiyə - məsləhətləri ilə həyat bilgisi - həyat dərsləri keçməyini arzulayıram!

Şakir ALBALIYEV

YAY DƏRSİ: “YAPON BAĞI”NDA YAPONİYA HAQQINDA

30 illik müəllimlik fəaliyyətimdə bu sənəti seçdiyim üçün heç vaxt peşman olmamışam, bəzən yorulsam da, yenə şagirdlərimlə bir arada dincəlmişəm. Məni bu peşəyə yönəldən anama və müəllimlərimə həmişə minnətdaram.

Bildiyimiz kimi, məktəblilər yay tətilinə buraxılıb, müəllimlər də məzuniyyətdədirlər. Mən də çoxları kimi istirahətimi Bakıda öz evimdə, ailəmlə keçirirəm. Fikirləşdim ki, hansısa bir qrand layihənin qalibi oldandan sonra layihə həyata keçirməkdənsə, bəlkə elə sınaq üçün kiçik bir layihə həyata keçirəm. Düşündüm ki, bunu az miqdarda maddiyyatla da həll etmək olar. İşə başladım. Əvvəlcə şagirdlərimlə əlaqə saxladım. Şəhərdə olanlarla məsləhətləşib, proqram hazırladıq. Heç uzağa getmədik. Yaxınlıqda yerləşən Yapon bağını məkan olaraq seçdik. Məqsədimiz Yapon - Azərbaycan dostluğu, Yaponiyanın tarixi, iqtisadiyyatı, coğrafi mövqeyi, əra-

zisi, əhalisi, mədəniyyəti, ədəbiyyatı, milli geyimləri və mətbəxi haqqında məlumat öyrənmək idi.

Öyrəndik ki, Yaponiya ilə Azərbaycan arasında diplomatik əlaqələrin bünövrəsi 1992-ci ildə qoyulub. 2022-ci ildə bu dostluğun 30-cu ildönümü qeyd olunub. Hətta “2022-ci il Yaponiya - Azərbaycan Dostluq İli” adlandırılıb.

Xətai rayonu ərazisində yerləşən Yapon baği isə 2015-ci ildə azərbaycanlı və yapon ustalar tərəfindən oradan gətirilmiş materiallarla salınaraq, istifadəyə verilib.

Görüşümüz və tədbirimiz maraqlı

keçdi. Şagirdlər öyrəndikləri, topladıqları materialları təqdim etdilər.

Bələcə bir yay günündə asudə vaxtımızın səmərəli keçməsindən məmnun qaldıq.

Sonda şagirdləri kiçik hədiyyələrlə mükafatlandırdım.

Səidə QULİYEVA,

Cəbrayıl rayonu Milli

Qəhrəman Kazım Məmmədov adına Böyük Mərcanlı kənd tam orta məktəbində sinifdən xaric və məktəbdən kənar işlər üzrə təşkilatçı müavin

Mediasiya Təşkilatı Fəaliyyətimizin bir ili tamam oldu

Mediasiya haqqında Qanunvericilik 2019-cu il martın 29-da qəbul olunub. 03 aprel 2019-cu ildə prezidentin Fərmanına əsasən qüvvəyə minib. 2021-ci ilin 01 iyulunda 3 sahə üzrə ailə, əmək və kommersiya mübahisələri məhkəmə və arbitrajdan əvvəl Mediasiyaya gəlməsi tələb olunur. Əsas məqsəd isə tərəflər arasında yaranmış münaqişə səviyyəsinin azaldılması və onları razı salacaq şəkildə həll edilməsidir. Mediasiyanın məqsədi 3-cü şəxs və şəxslərin təsiri olmadan mediatorun köməyi ilə mübahisənin həll edilməsidir.

Mediasiya bizim ölkəmiz üçün yeni institutdur. Fəaliyyətə başladığı 2 il olmasına baxmayaraq bir çox nailiyyətlər əldə edib. Orta statistik rəqəmlərə baxdıqda aydın olur ki, daxil olan işlərin 35-40% barışıqla nəticələnib. Bu işə əhali arasında barışıq mühitinin yaradılmasına, ədliyyə və məhkəmə yükünün azaldılmasına səbəb olur. Biz Mediasiya təşkilatı olaraq daha yüksək nəticə-

lərə nail olmağa çalışırıq. Bu yolda ölkə rəhbəri və Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin dəstəyi hər zaman bizimlədir. Eyni zamanda dövlət və hökumət orqanlarının, ədliyyə və məhkəmə sisteminin, ombudsmanın, mərkəzi bankın və digər orqanların dəstəklərini hiss edirik. Mediasiya Şurasının rəhbərliyi cənab Nadir Adilov başda olmaqla hər birimiz Mediasiyanın daha yüksək hədəflərə çatmasına çalışırıq.

Mediasiya institutu formalaşdıqdan sonra Mediasiya Təşkilatları yarandı. Cəbrayıl 1 saylı Mediasiya Təşkilatı 11 fevral 2022-ci ildə Ədliyyə Nazirliyində Dövlət Qeydiyyatından keçib. 26 iyul 2022-ci ildən Mediasiya Şurasının üzvü olaraq fəaliyyətə başlayıb. Fəaliyyət ərazisinə Cəbrayıl, Füzuli, Beyləqan, Xocavənd, Laçın, Ağcabədi, Qubadlı və Zəngilan rayonları aiddir. 25 iyul 2023-cü ildə Cəbrayıl 1 saylı Mediasiya Təşkilatı bir illik fəaliyyəti ilə əlaqədar tədbir keçirdi. Tədbirdə rayon

icra Hakimiyyəti rəhbərliyi, əməkdaşları, hüquq mühafizə orqanları digər idarə, müəssisə rəhbərləri, sadə vətəndaşlar iştirak etdilər.

Cəbrayıl 1 saylı Mediasiya Təşkilatının direktoru Tahir Balakışiyev verdiyi hesabatında 6 ay ərzində Cəbrayıl 1 saylı Mediasiya Təşkilatına 789 işin daxil olduğunu və bundan 334 işin barışıqla nəticələndiyini bildirdi. Bu təqribən 43% barışıq deməkdir. Yeni 334 iş məhkəməyə müraciət etmədən mediasiyadan geri dönüb. Bundan sonra da daha yüksək nəticələri hədəfləyirik.

Cəbrayıl rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsini icra edən müavin cənab Tapdıq Nəsirov çıxış etdi. Cəbrayıl 1 saylı Mediasiya Təşkilatına müvəffəqiyyətlər arzu etdi.

Sonra digər idarə və müəssisə rəhbərləri, vətəndaşlar da çıxış etdilər.

Tədbirin keçirilməsində dəstək olan Cəbrayıl rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı cənab Kamal Həsənova dərin minnətdarlığımızı bildiririk.

Cəbrayıl RİH, YAP rayon təşkilatı və “Xudafərin” qəzeti
“Xudafərin” qəzetinin baş redaktoru Şakir Albaliyevə, anası **QSSRSSNFİL QUBUŞ QIZININ** vəfatından kədərli vəziyyətini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Allah rəhmət eləsin!

Cəbrayıl RİH, YAP rayon təşkilatı və “Xudafərin” qəzeti
Haqverdiyev Vidadi Mehdi oğlu, Yusifov Fərhad Hüseyn oğlu, Məmmədova Əslə Məhəmməd qızı, Mehdiyeva Gülistan Alməmməd qızı, Hüseynov Sərdar Hüseyn oğlu və Allahverdiyeva Ülkər Əli qızının vəfatlarından kədərli vəziyyətini bildirir və ailə üzvlərinə dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Allah rəhmət eləsin!

Baş redaktor:
Şakir Əlif oğlu ALBALIYEV

Qəzet Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınıb.
CIF 1209641
H/h: 55233080000
kod: 200123
VÖEN: 9900003611
SWIFT kod: AIBAZZXX
M/h: AZ37NABZ0135010000000001944
Benefisiarın hesabı: AZ271IB410100C9443130139112
VÖEN: 8200035441
Ünvan: AZ 1073, Bakı şəh.,
Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə
“Azərbaycan” nəşriyyatı.
Telefon: (051) 441-15-82

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Materiallardakı faktların doğruluğuna müəlliflər cavabdehdir.

Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Qəzet “Xudafərin” qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib və “Azərbaycan” nəşriyyatında çap edilib.
albaliyevshakir@gmail.com
albaliyevshakir@rambler.ru
Sifariş №: 2163
Tiraj: 3000